

**Lakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta
laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä**

Eduskunta on 2 päivänä lokakuuta 1992 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 183.

Perustuslakivaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti antanut lakivaliokunnalle asiasta lausunnon. Lausunto (PeVL 23) on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Valiokunta on yhdistänyt tämän asian, hallituksen esityksen n:o 181 etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi ja hallituksen esityksen n:o 182 yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi käsitteilyn asiantuntijoiden kuulemisen osalta.

Valiokunnassa ovat em. esitysten johdosta olleet kuultavina oikeusministeri Hannele Pokka, kansliapäällikkö Teuvo Kallio, osastopäällikkö Pekka Nurmi, lainsäädäntöneuvos Mikko Könkkölä, lainsäädäntöneuvos Pauliine Koskela, lainsäädäntöneuvos Liisa Lehtimäki, erityisasiantuntija Jyrki Tala ja selvitysmies, varatuomari Kari Lehtola oikeusministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Petri Syrjänen valtiovarainministeriöstä, hallitusneuvos Väinö Vainio maa- ja metsätalousministeriöstä, hallitusneuvos Sakari Arkio kauppa- ja teollisuusministeriöstä, vt. osastopäällikkö Jorma Perälä, ylitarkastaja Markku Sorvari ja vakuutusylitarkastaja Hillevi Mannonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitusneuvos Eero Lyytikäinen ja ylitarkastaja Jouni Lemoja työministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Hannu Junkkari ympäristöministeriöstä, ylijohtaja Erkki Kalmakurki ja ylitarkastaja Tuija Wigren verohallituksesta, kehittämisspäällikkö Juhani Lehto sosiaali- ja terveyshallituksesta, ylitarkastaja Jorma Lauronen ja ylitarkastaja Harri Biström asuntohallituksesta, oikeusneuvos Kari Raulos korkeimmasta oikeudesta, presidentti Veikko M. Hämäläinen Kouvolaan hovioikeudesta, oikeusneuvosmies Antti Miettinen ja oikeusneuvosmies Jukka Huunonen Helsingin raastuvanoikeudesta, osastopääl-

likkö Antti Arola kansaneläkelaitoksesta, kansliapäällikkö Risto Jaakkola Uudenmaan lääninhallituksesta, lääninsosiaalitarkastaja Matti Martikainen Turun ja Porin lääninhallituksesta, yksikönjohtaja Marja-Liisa Taipale valtiokonttorista, osastopäällikkö Markku Lounatvuori pankkitarkastusvirastosta, johtaja Marja Karimeri Valtiontakuukeskuksesta, johtaja Seppo Naumanen Valtion opintotukikeskuksesta, johtaja Marita Wilska kuluttajavirastosta, varatuomari Juhani Sutinen Kehitysaluerahastosta, toimitusjohtaja Matti Uimonen ja vakuutuslakimies Jorma Hilden Eläketurvakeskuksesta, I kaupunginvouti Heikki Mälkki Tampereen kaupunginvoudinvirastosta, kirkkoneuvos Matti Halttunen kirkkohallituksesta, osastopäällikkö Ilmari Ylä-Autio Suomen Kaupunkiliitosta edustaen myös Finlands svenska kommunförbundia, lakimies Risto Airikkala Suomen Kunnallisliitosta, lakimies Pentti Itkonen Akavasta edustaen myös Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliittoa, vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, lainopillinen asiamies Hannu Rautiainen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, varatuomari Marja-Leena Mansala Teollisuuden Keskusliitosta, asiamies Riitta Wärn Liiketyönantajain Keskusliitosta, hallituksen puheenjohtaja, toimitusjohtaja Kari Puro sekä johtava lakimies Pekka Hemmo Työeläkelaitosten liitosta, toiminnanjohtaja Folke Bergström Eläkesäätiöyhdistys ESY:stä, varatoimitusjohtaja Stig Henriksson Kaupan Keskusliitosta, lakimies Pasi Horsmanheimo Keskuskauppakamarista, rahoitusasiamies Antti Huhtamäki Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:sta, varatuomari Anna Lundén Pienteollisuuden Keskusliitosta, varatuomari Petteri Kuhanen Suomen Kiinteistöliitosta, osastopäällikkö Erkki Kontkanen Suomen Pankkiyhdistyksestä, varatuomari Gustav Dahlberg Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitosta, varatoimitusjohtaja

Jussi Järventaus Suomen Yrittäjien Keskusliitosta, asianajaja Matti Nenonen Suomen Asianajajaliitosta, oikeusneuvosmies Kari Kiesiläinen Käräjäoikeustuomarit ry:stä, oikeustieteen lisensiaatti Johanna Niemi-Kiesiläinen ja asianajaja Jouko Pesonen Suomen Lakimiesliitosta, puheenjohtaja, nimismies Pentti Saira Suomen Nimismiesyhdistyksestä, puheenjohtaja, kaupunginvaltuutettu Pekka Louekoski Suomen Kaupunginvaltuutettujen yhdistyksestä, yleinen oikeusavustaja Markku Vuorio Yleiset Oikeusavustajat ry:stä, toiminnanjohtaja Leena Veikkola Takuu-Säätiöstä, suunnittelija Osmo Väisänen, yrittäjä Anne Korpi, perhepäivähoitaja Sirpa Salmi ja yrittäjä Kari Salmi Suomen Nivel — Velallisten Keskusliitto -nimisestä yhdistyksestä, suunnittelija Ritva Otva Marttaliitosta, toiminnanjohtaja Maria Oesch-Feldt Finlands svenska Marthaförbundista, suunnittelija Tarja Jutila Maa- ja kotitalousnaisten keskukselta, johtaja Eila Kilpiö kuluttajatutkimuskeskuksesta, toimitusjohtaja Seppo Jyrkämä Luottokunnasta sekä professori Erkki Havansi, professori Thomas Wilhelmsson, professori Kari-Pekka Tiitinen ja oikeustieteen lisensiaatti Harri Vento.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot liikenneministeriöltä, Suomen Kuluttajaliitolta ja professori Pekka Koskiselta sekä useita muita asiaan liittyviä kirjelmiä.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. Uudistuksen tarkoituksena on saada aikaan säännöstö, joka tekisi mahdolliseksi korjata vaikeuksiin joutuneen yksityisen velallisen taloudellinen tilanne. Velkaongelmat tulisi ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan neuvotteluteitse vapaaehtoisuuden pohjalta. Velkajärjestely tulisi kysymykseen vain, jos vapaaehtoisista sovintoratkaisua ei ole saatu aikaan. Velkajärjestely olisi velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, joka syrjäyttäisi velalliseen nykyisin kohdistettavissa olevan pakkotäytäntöönpanon: konkurssin ja ulosoton.

Velkajärjestely voitaisiin myöntää maksukyvyttömyälle velalliselle, jos maksukyvyttömyyden syynä on velallisen maksukykyyn olennainen heikentyminen olosuhteiden muutoksen vuoksi pääasiassa ilman velallisen omaa syytä tai jos velkajärjestelyyn on muuten painavat perusteet ottaen huomioon velkojen määrä suhteessa velallisen maksukykyyn.

Velkajärjestelystä päättäisi tuomioistuin, joka vahvistaisi velallisen maksuohjelman. Maksuohjelma korvaisi velallisen alkuperäiset maksuvelvoitteet ja se kestäisi yleensä viisi vuotta. Velallinen velvoitettaisiin käyttämään kaikki muut kuin välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihin tarvitsemansa tulot velkojensa maksamiseen. Velallinen olisi velvollinen käyttämään velkojen suorituksiksi kaiken muun kuin perusturvaansa kuuluvan omaisuuden. Maksuohjelma voitaisiin vahvistaa vastoin velkojen tahtoa, jos velkajärjestelyyn on edellytykset ja ohjelma vastaa lain säännöksiä ja velallisen maksukykyä. Maksuohjelman mukaisen suoritusvelvollisuuden laiminlyönti voisi johtaa ohjelman raukeamiseen. Olennaisesti muuttuneiden olosuhteiden perusteella ohjelmaa voitaisiin muuttaa.

Esitys liittyy vuoden 1993 valtion talousarvioesitykseen sekä etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaan lainsäädäntöön ja yrityksen saneerausta koskevaan uudistukseen, joita koskevat esitykset n:ot 181 ja 182 on annettu samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Valiokunta pitää yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan lain säätämistä välttämättömänä ja kiireellisenä. Uusi laki on tarpeen ensinnäkin velallisen kannalta. Se on myös yhteiskunnan yleisen edun vaatima. Muista maista saadut kokemukset osoittavat, että velkajärjestelyn avulla velallinen voi välttää joutumasta syrjään yhteiskunnassa. Toimiva velkajärjestely parantaa myös velkojen asemaa. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevaa lakia on arvosteltu vaikeaselkoiseksi. Luotava järjestelmä on Suomessa uusi. Se vaatii oman käsitteistönsä eikä se liity kiinteästi olemassa oleviin oikeudellisiin instituutioihin. Toimivan järjestelmän luominen, jota ei voida käyttää väärin, on myös sisällöllisesti monimutkainen tehtävä. Vaikeaselkoisuus johtuu näin ennen kaikkea asian luonteesta. Tämä seikka aiheuttaa lain voimaan tullessa merkittävän tiedotus- ja koulutustarpeen.

Velkaneuvonnan järjestäminen. Valiokuntakäsittelyssä kuultujen asiantuntijoiden ja valiokunnan jäsenten suurimpia huolenaiheita on ollut se, että lain toteuttamisen kannalta välttämätön velkaneuvonnan järjestäminen on jäänyt kokonaan lain säännösten ulkopuolelle.

Oikeusministeriö on kuitenkin toiminut ripeästi ja pystynyt kokoamaan eri tahot sopimukseen, jolla velkaneuvonta voidaan käynnistää vapaaehtoisuuden pohjalta ja saada mukaan kaikki eri tahot, jotka jo nyt käytännössä hoitavat asiaa. Tämän toiminnan tukemiseksi on kuitenkin välttämätöntä, että lääninhallituksille annetaan aloitteilla ja muilla toimenpiteillä mahdollisuus huolehtia velkaneuvonnan saatavuudesta läänin alueella. Tätä varten valiokunta ehdottaa jäljempänä uuden pykälän lisäämistä lakiin.

Yksityistakaajan asema. Asian käsittelyn yhteydessä on käynyt ilmi, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa takaus- tai vakuusvelan periminen kokonaisuudessaan johtaa varsin usein kohtuuttomalta tuntuvaan lopputulokseen. Takaus tai vakuus on saatettu antaa täysin toisenlaisten odotusten vallitessa. Luotonantaja on monesti laiminlyönyt sekä informaatiovelvollisuutensa että moraalisen velvollisuutensa tarkistaa hankkeen realistisuuden suhteessa takaajan ja vakuuden antajan maksukykyyn.

Tämän vuoksi valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota takaajan asemaa koskeviin lain säännöksiin. Kun otetaan huomioon takauksen tarkoitus, maksun turvaaminen velkojalle ja riskin siirtäminen velallisen maksukykyistä ja -valmiudesta velkojalta takaajalle, takaajaa koskevat säännökset ovat valiokunnan mielestä asianmukaiset. Takaaja voi, jos siihen on lain mukaan edellytykset, saada erityisen takausvastuun järjestelyn tai kaikkia takaajan velkoja koskevan velkajärjestelyn.

Epäkohtana ovat ne tapaukset, jolloin luotonantaja on ottanut vastaan sisällöltään täysin kohtuuttomia takaussitoumuksia tarkistamatta takaajan tosiasiallista maksukykyä ja mahdollisuutta ymmärtää takaussitoumuksen vakavuus ja sitovuus. Tätä epäkohtaa ei voida korjata velkajärjestelylainsäädännön yhteydessä, vaan se on erikseen hoidettava.

Valiokunta edellyttää, että hallitus erikseen huolehtii takaajan aseman järjestämisestä nykyistä kohtuullisemmaksi velkojan tiedonantovelvollisuutta ja huolellisuusvelvoitetta lisäämällä.

Yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan asema. Laissa on erikseen säännökset liikkeenharjoittajan velkajärjestelystä.

Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että myös elinkeinonharjoittajalla, jonka yksityisvelat ja yritysverat usein kietoutuvat toisiinsa ainakin vakuuksien kautta, on hänen asuntonsa turvaamiseksi mahdollisuus päästä sekä yksityishenkilön velkajärjestelyn piiriin että yrityssaneerauspiiriin. Valiokunta ehdottaakin jäljempänä 45 §:n muuttamista siten, että avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle voidaan myöntää velkajärjestely silloin, kun yhtiön osalta on aloitettu saneerausmenettely.

Asunnon säilyttämisen kannalta ongelmalliseksi jäävät tämän jälkeen vielä ne tilanteet, joissa yksityinen elinkeinonharjoittaja joutuu konkurssiin. Konkurssipesään kuuluu tällöin sekä velallisen yritystoimintaan kuuluva omaisuus että velallisen yksityinen omaisuus, ja konkurssivelat käsittävät vastaavasti sekä yritystoimintaan liittyvät että yksityiset velat. Konkurssimenettelyssä velallisen ulosmittauskelpoinen omaisuus käytetään velkojen maksamiseen. Velallisen asunto ei ole suojattu realisoinnilla. Konkurssimenettelyssä selviää, missä määrin velalliselle jää vastattavaa konkurssin jälkeen. Tämä jäännösvelka voi tulla velkajärjestelyn kohteeksi.

Valiokunta edellyttää, että konkurssilainsäädännön jatkovalmistelun yhteydessä viipymättä selvitetään, miten velallisen asuntoa suojataan myös konkurssimenettelyn yhteydessä tässä esityksessä omaksuttujen periaatteiden mukaisesti.

Tuomioistuinten voimavarat ja koulutus. Tuomioistuinten käsiteltäväksi tulee aivan uusi asiatyyppe. Hakemuksia arvioidaan tulevan runsaasti. Ensi vuoden talousarviossa on varauduttu tähän ja tuomioistuinten resursseja lisätään. Tuomarikunnan koulutus on käynnistynyt jo kuluneen syksyn aikana.

Kaikesta huolimatta arvioidaan, että tuomioistuimet ruuhkautuvat pahasti, koska asia on kokonaan uusi ja velkaantuneiden määrä varsin suuri. Vireille tulevien asioiden määräästä ei ole esitettävissä minkäänlaista luotettavaa arviota. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tuomioistuimille myönnetään riittävästi resursseja, jotta ne voisivat selviytyä uudesta tehtävästä. Jatkuvalla koulutuksella on tuettava tuomioistujia ja huolehdittava siitä, että oikeuskäytäntö löytää heti alkuvaiheessa kohtuullisen yh-

tenäisen linjan niin, ettei jouduta odottamaan ylimpien oikeusasteiden ratkaisuja pitkiä aikoja.

Lain voimaantulo. Velkaneuvontaa ei vielä ole saatavissa koko maan alueella. Tiedotusmateriaalia ei vielä ole saatavilla. Tuomioistuimilla ei vielä ole riittäviä valmiuksia velkajärjestelyasioiden käsittelyyn. Valiokunta ei pidä lainsäädännön kiireellisyydestä ja välttämättömyydestä huolimatta mahdollisena, että laki saatettaisiin voimaan heti tammikuun alussa. Hallituksen tehtäväksi jää arvioida, kuinka nopeasti on velkaneuvonnan, tiedotusmateriaalin ja tuomioistuinten valmiuden kannalta mahdollista saattaa laki voimaan.

Seuranta. Vaikka velkajärjestelylainsäädäntöä on yleisesti pidetty hyvin valmisteltuna, saat- taan käytännössä ilmetä odottamattomia ongelmia, kun kysymyksessä on kokonaan uusi oikeudellinen instituutio. Hallituksen esityksessä on luvattu, että lainsäädännön toimivuutta seurataan tarkoin ja että tarvittaviin korjausesityksiin ryhdytään viivytyksettä. Valiokunta korostaa seurannan tärkeyttä. Seuranta on kohdistettava sekä säännösten toimivuuteen, oikeuskäytännön yhtenäisyyteen että säännösten yhteiskunnallisiin vaikutuksiin.

Kuluttajiin ja velallisiin kohdistettavassa valitus- ja velkaneuvontatyössä on aikaa myöten yhä enenevässä määrin vaikutettava asenteellisen ilmapiirin muuttamiseen niin, että velanotto perustuisi nykyistä huolellisempaan lainanantajien ja lainanottajien harkintaan, jolloin ylivelkaantuminen voitaisiin ehkäistä.

Yksityiskohtaiset huomautukset

1 §. Lain tarkoitus ja suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 2 momentin sanamuoto on osoittautunut harhaanjohtavaksi takausvelan osalta. Säännöksen perusteella saattaa syntyä käsitys, että takausvelka ei voisi kuulua velkajärjestelyn piiriin.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin kirjoittamista niin, ettei erehdyksen vaaraa ole.

3 § Määritelmiä. Pykälän 1 momentin 9 kohta vastaa sisällöltään velkojen maksunsaantijärjestystä koskevan lakiehdotuksen 4 §:n 2 momenttia, joka sisältyy hallituksen esitykseen n:o 181.

Valiokunta ehdottaa, että puheena olevaan 9 kohtaan tehdään vastaava tarkistus kuin min- kä valiokunta on ehdottanut lakiin velkojen maksunsaantijärjestyksestä.

5 §. Tulojen ja varallisuuden käyttäminen velkojen suoritukseksi. Valiokunta toteaa, että velkajärjestelyssä noudatetaan ulosottolain ns. velallisen erottamisedun säännöstä harkittaessa sitä, onko velallisen koti-irtaimistoa ja työvälineitä muutettava rahaksi. Vakiintuneen ulosotokäytännön mukaan vain poikkeuksellisen arvokas asuntoirtaimisto ulosmitataan. Valiokunta korostaa yhtenäisen ulosotokäytännön merkitystä velkajärjestelyn kannalta. Erityisen tärkeätä se on määriteltäessä työvälineitä ja tämän lain 7 luvun tarkoittamia elinkeinon harjoittamisen turvaavia välineitä ja tiloja, jotta velalliset voivat velkajärjestelystä huolimatta jatkaa elinkeinotoimintaansa ja samalla tuntevat tulleen oikeudenmukaisesti kohdelluiksi.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentissa määriteltävän perusturvaan kuuluvan varallisuuden piiriä täsmennetään määreellä ”kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tarvat”.

Pykälän 3 momentissa edellytetään, että velallinen luopuu muusta kuin perusturvaansa kuuluvasta omaisuudesta, joka on luovutettu hänen hallintaansa osamaksu- tai vuokrausluottosopimuksen nojalla. Valiokuntakäsittelyssä on kiinnitetty huomiota siihen, että vuokrausluottosopimusten irtisanominen ilman laissa säänneltyä menettelyä voi johtaa vahingonkorvausvelvollisuuteen. Valiokunta ehdottaa, että tarvittava täydentävä säännös lisätään 19 §:ään, jonne se asiayhteytensä vuoksi kuuluu.

7 §. Velallisen myötävaikutusvelvollisuus. Valiokunta on todennut, ettei esitykseen sisälly säännöksiä, joiden mukaan velallinen olisi velvollinen ilmoittamaan olosuhteiden muutoksesta velkojille tai hakemaan tällöin itse maksuohjelman muuttamista. Toisaalta velkojilla ei välttämättä ole mahdollisuutta saada tietoa velallisen taloudellisen aseman parantumisesta, vaikka olisi heidän etunsa mukaista vaatia maksuohjelman muuttamista tällä perusteella. Valiokunta pitää esityksen täydentämistä tarpeellisena niin, että velalliselle asetetaan ilmoitusvelvollisuus taloudellisen tilanteensa paranemisesta ja velkojille annetaan riittävä tiedonsaantioikeus. Valiokunta ehdottaa jäljempänä velkojen tiedonsaantioikeutta koskevan uuden 84 §:n lisäämistä lakiin.

Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 3 momentti, jonka mukaan velallisella on maksuohjelman aikana velvollisuus ilmoittaa velkojille siitä, että hänen maksukykynsä on parantunut tai muissa velkajärjestelyn kannalta

merkityksellisissä olosuhteissa on tapahtunut olennainen parannus.

9 §. *Edellytykset.* Pykälän 2 momentissa on säännös velallisen velvollisuudesta selvittää mahdollisuudet tehdä sovinto velkojen kanssa ennen velkajärjestelyn hakemista. Velvollisuus sovintomahdollisuuden selvittämiseen ei kuitenkaan ole rinnastettavissa velkajärjestelyn aineellisiin edellytyksiin, jotka ilmenevät 9 §:stä, eikä myöskään 10 §:stä ilmeneviin esteisiin. Edellytykset ja esteet liittyvät velallisen taloudelliseen tilanteeseen sekä velkaantumisen taustaan yms. seikkoihin. Niistä riippuu, tuleeko velkajärjestely kysymykseen vai ei. Velvollisuus sovintomahdollisuuksien selvittämiseen on velkajärjestelyasian käsittelyyn liittyvä velvollisuus: velallisen on selvittettävä sovintomahdollisuudet ennen kuin tuomioistuimelle tehtävä hakemus voi menestyä.

Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että po. 9 §:stä poistetaan 2 momentti ja se siirretään 11 §:ään. Tällöin säännös on erillään velkajärjestelyn aineellisista edellytyksistä ja esteistä, mutta samalla riittävän selvästi esillä.

10 §. *Velkajärjestelyjen yleiset esteet.* Pykälän johdantolauseen mukaan velkajärjestelyä ei voida ilman erityisen painavia syitä myöntää, jos sen myöntämiselle on pykälän 1—10 kohdassa mainittu este.

Valiokuntakäsittelyssä on havaittu, että määrittely ”ilman erityisen painavia syitä” ei anna oikeaa mielikuvaa pykälän tarkoituksesta, sen perusteella suoritettavasta syiden ja vastasyiden punninnasta ja voi johtaa liian tiukkaan tulkintaan. Yrityksen saneerausta koskevassa lakiehdotuksessa on käytetty sanontaa ”jos ei erityisiä vastasyitä ole”. Tämä sanonta ei ole herättänyt epätietoisuutta. Näin ollen valiokunta ehdottaa 10 §:n johdantolauseen tarkistamista tämän mukaisesti.

11 §. *Velkajärjestelyn erityinen este.* Pykälän mukaan velkajärjestely voitaisiin evätä, jos jokin huomattava velka on epäselvä. Valiokunta katsoo, että velkajärjestelyn epääminen tämän pykälän perusteella voi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen varsinkin, jos velallinen on jo muihinkin velkoihinsa nähden maksukyvytön. Epäselvät velat voidaan 28 §:n nojalla sisällyttää maksuohjelmaan sen suuruusina kuin tuomioistuin määrää. Jos velan lopullinen määrä osoittautuu toiseksi, maksuohjelmaa voidaan 44 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla muuttaa. Näin ollen valiokunta ehdottaa pykälän poistamista.

11 § (uusi). *Velvollisuus selvittää mahdollisuus sovintoon.* Valiokunta viittaa edellä 9 §:n kohdalla esittämänsä ja ehdottaa, että 9 §:n 2 momentista muodostetaan uusi erillinen pykälä.

4 luvun otsikko. Luvun otsikko ”Velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutukset” on osoittautunut liian suppeaksi. Lukuun sisältyvien pykälien mukaan jo velkajärjestelyn hakemisella voi olla oikeusvaikutuksia. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa luvun otsikon tarkistamista.

13 §. *Perintäkielto ja turvaamistoimet.* Tulkinanvaraisuuden välttämiseksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin selventämistä niin, että velkoja voi hakea, paitsi velallisen omaisuutta koskevan turvaamistoimipäätöksen, myös sellaisen päätöksen täytäntöönpanoa.

14 §. *Velkojan oikeus periä saatava kolmannen asettamasta vakuudesta.* Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 3 momentti, jonka mukaan 1 ja 2 momentissa säädetty perintärajoitus koskisi vain yksityistakaajaa tai vakuuden asettanutta yksityishenkilöä.

17 §. *Ulosmittauskielto.* Valiokuntakäsittelyn aikana on käynyt ilmi, että pykälän 1 momentti vaatii selventämistä. Tarkoitus on, että täytäntöönpano on velkajärjestelyn alkamisen perusteella keskeytettävä, jos ulosmittaus on toimitettu, mutta ulosmitatun omaisuuden myynnistä ei vielä ole kuulutettu. Jos myynnistä on kuulutettu, tuomioistuin voi 3 momentin nojalla määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi ja myynnin peruutettavaksi. Muussa tapauksessa myynti toimitetaan ja silloin noudatetaan, mitä siitä on ulosottolaissa säädetty. Ulosottomiehen on säilytettävä ulosmittauksesta kertyneet ja mahdollisesti velkajärjestelyn vireillä ollessa kertyvät varat.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin tehdään edellä sanotun mukainen täsmennys. Tästä muutoksesta seuraa, että 3 momentin viimeinen virke on poistettava.

18 §. *Muu täytäntöönpano ja virka-apu.* Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentista poistetaan vuokrausluottosopimuksia koskeva säännös ja siirretään se tarpeellisilta osiltaan 19 §:ään, johon se asiayhteytensä vuoksi soveltuu paremmin.

Pykälän 3 momentin mukaan velkajärjestelyn alettua ei saa ryhtyä sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon. Säännöstä on pidetty hämäränä ja perusteluja vastaamattomana.

Valiokunta toteaa, että velallinen ei voi maksukiellon vuoksi maksaa sakkoja. Puheena olevalla 3 momentin säännöksellä on haluttu estää

se, että maksukielto johtaisi sakon täytäntöönpanoon. Säännös on siten tältä osin asianmukainen. Sen lisäksi tarvitaan 40 §:ään säännös, jolla estetään sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano maksuohjelman aikana. Valiokunta ehdottaa jäljempänä 40 §:n täydentämistä. — Valiokunta on lisäksi ehdottanut rikoslain 2 luvun muuttamista sakon muuntamissäännösten osalta mietinnössään n:o 13 hallituksen esityksestä n:o 181 etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

19 §. *Vuokrasopimuksen irtisanominen.* Valiokunta, viitaten edellä 5 ja 18 §:n kohdalla lausuttuun, ehdottaa, että 19 §:ään lisätään uudeksi 2 momentiksi viittaussäännös yrityksen saneeraus- ta koskevan lain 27 §:ään, jossa säädetään vuokrausluottosopimuksen irtisanomisesta.

Uudesta 2 momentista seuraa, että myös pykälän otsikkoa on tarkistettava.

22 §. *Oikeusvaikutusten lakkaaminen.* Pykälän täsmentäminen on osoittautunut tarpeelliseksi.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään säännös siitä, että velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutukset ovat voimassa, kunnes maksuohjelma vahvistetaan.

Edelleen valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin selventämistä niin, että keskeytynyttä tai estynyttä täytäntöönpanoa voidaan jatkaa aikaisemman hakemuksen perusteella silloin, kun oikeusvaikutukset lakkaavat hakemuksen hylkäämisen vuoksi.

Jos hakemus hyväksytään, täytäntöönpanoa koskevat määräykset annetaan maksuohjelmaa koskevassa tuomioistuimen päätöksessä 40 §:n nojalla.

25 §. *Velkajärjestelyjen keinot.* Pykälän mukaan keinoina tulevat kysymykseen: 1) velan maksuaikataulun muuttaminen, 2) pääomalyhennysten ensisijaistaminen, 3) jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvan koron tms. luottokustannusten alentaminen, 4) velan määrän alentaminen ja 5) velan maksuvelvollisuuden poistaminen kokonaan.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että velkajärjestelyn keinot etenevät pykälässä lievästä ankarampaan ja että tarkoituksena on, että velkaan olisi sovellettava aina sitä velkojan kannalta katsoen lievintä keinoa, joka on riittävä velallisen taloudellisen tilanteen korjaamiseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä olisi harkittava tämän periaatteen kirjaamista lakitekstiin.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään säännös, josta nimenomaisesti

ilmenee ”lievimmän” keinon periaate velkajärjestelyissä.

30 §. *Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta.* Pykälän kohdalla on keskusteltu siitä, onko pykälän mukainen viiden vuoden maksuohjelma liian lyhyt verrattaessa sitä esimerkiksi saamisoikeuksien yleiseen vanhentumisaikaan.

Hallituksen esityksen yleisperustelujen mukaan maksuohjelman kesto koskevissa säännöksissä on otettu huomioon yhtäältä se, että ohjelma toisi velkojen kannalta hyväksyttävänä pidettävän tuloksen, ja toisaalta se, että ohjelma ei saa velallisen kannalta olla kohtuuttoman pitkä. Perusteluissa on myös viitattu siihen, että viittä vuotta on muissa Pohjoismaissa pidetty soveliaana.

Valiokunta pitää säännöstä pääosin oikeana ja perusteltuna. On kuitenkin mahdollista, että velallisen maksukyky paranee myöhemmin maksuohjelman keston aikana lähinnä sen vuoksi, että työttömänä ollut velallinen saa työtä. Tällöin on kohtuullista, että maksuohjelmaa voidaan pidentää ja lisätä velkojille tulevaa kertymää. Näitä tilanteita varten valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin täydentämistä säännöksellä, jonka mukaan maksuohjelman kesto voidaan määrätä laskettavaksi vasta siitä ajankohdasta, josta lähtien velallisella on maksuvaraa tavallisten velkojen suorittamiseen. Tällöinkin velalliselle siis vahvistetaan maksuohjelma, jonka kesto määrätään laskettavaksi sen ajankohdan mukaan, jolloin velallisen arvioidaan ryhtyvän velkojen maksamiseen. Jos velallisen maksukyky paranee aikaisemmin, hän voi hakea maksuohjelman muuttamista. Säännöstä ei ole tarkoitettu käytettäväksi sellaisessa tilanteessa, jossa velalliselta pysyvästi puuttuu maksuvaraa ja velan maksuvelvollisuus joudutaan poistamaan kokonaan.

31 §. *Tavallisten velkojen keskinäinen asema.* Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan esittänyt harkittavaksi, tulisiko yksityishenkilöä erityisen syvästi koskettava muutos velkasuhteen alkuperäisiin ehtoihin ottaa sääntelyssä erikseen huomioon ja pyrkiä turvaamaan yksityisvelkojan asema.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esitystä valmisteltaessa on harkittu etuoikeutettujen velkojen piirin laajentamista siten, että yksityishenkilöltä oleva velka asetettaisiin aina muita velkoja parempaan asemaan. Tällöin on todettu, että yksityishenkilö on lakiehdotuksen mukaan muita velkojia paremmassa asemassa, kun kysymyksessä oleva velka on etuoikeutettua

elatusapuvelkaa, ja voi olla silloin, kun velka liittyy velallisen asuin- ja elinkustannuksiin. Tätä laajempi ratkaisu — erityisesti, jos se tehtäisiin velan perusteeseen ja velkojan taloudelliseen asemaan katsomatta — merkitsisi muille velkojille tulevan kertymän pienenemistä ja pahimmillaan sitä, että muut velkojat jäisivät kokonaan ilman suoritusta. Tämän vuoksi yksityishenkilövelkojaa ei ole säännönmukaisesti haluttu asettaa muita velkojia parempaan asemaan.

Selvityksen mukaan valmistelussa on lisäksi harkittu sitä, olisivatko jotkut tietyt yksityishenkilöltä olevat velat sellaisia, että ne tulisi asettaa muita parempaan asemaan. Tällöin on käyty keskustelua ennen kaikkea vahingonkorvausvelasta ja sellaisesta velasta, jonka suorittamisesta velkojan toimeentulo olisi riippuvainen. Jälkimmäisen osalta on katsottu, että velkajärjestely ei voi olla toisten velkojien kustannuksella tapahtuva menettely sellaisen tilanteen korjaamiseksi, jossa velan suorittamatta jääminen vaikuttaa yksityishenkilövelkojan toimeentulon vaarantumiseen. Näiden tilanteiden varalta velkojan käytettävissä ovat sosiaaliset tukimuodot, ennen muuta toimeentulotuki. Vahingonkorvauksen osalta taas on arvioitu, että kotivakuutukset ja laki rikosvahinkojen korvaamisesta korvaavat senkaltaiset vahingot, joiden säätämistä velkajärjestelyssä etuoikeutetuiksi voitaisiin muuten pitää perusteltuna.

Valiokunta pitää saamaansa selvitystä perusteltuna eikä niin ollen ehdota lain täydentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnossa viitatulla tavalla.

36 §. Maksuohjelmaan sisällytettävät tiedot. Maksuohjelmasta tulee käydä ilmi myös edellä 7 §:ään lisätty velallisen velvollisuus ilmoittaa maksuohjelman aikana tapahtuneesta maksukyvyn parantumisesta velkojille. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan uuden 12 kohdan lisäämistä 36 §:ään.

37 §. Rahaksimuuton toimittaminen. Pykälän mukaan sääntönä on, että velallisen varallisuuden rahaksimuutto on toimitettava huolella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Rahaksimuuton tapaa ei ole sidottu ulosottolain säännöksiin.

Pykälän tarkoituksena on turvata mahdollisimman hyvän hinnan saaminen velallisen omaisuuden rahaksimuutosta. Kun omaisuutta ei määrätä myytäväksi ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, siitä voidaan saada käypää arvoa vastaava hinta tai ainakin pakkohuutokaupassa odotettavissa olevia tarjouksia parempi hinta.

Eraissa tapauksissa saattaa kuitenkin olla erityinen syy määrätä myynti suoritettavaksi ulos-

ottolain mukaisessa järjestyksessä. Tällainen erityinen syy voi olla esimerkiksi se, että myytävä omaisuus on kiinteistö, johon kiinnitetyistä haltijavelkakirjoista osa on tietymättömissä tai kiinnityksiä on usealla eri velkojalla. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin täydentämistä siten, että tuomioistuimen määräyksestä voidaan erityisestä syystä toimittaa ulosottolain mukainen myynti, jos vakuusvelkoja sitä vaatii. Vaatimuksen tehnyt velkoja on silloin ulosottolaissa tarkoitettu täytäntöönpanon hakija.

40 §. Maksuohjelman oikeusvaikutukset. Selvityksen vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan velallisen omaisuuteen kohdistuva ulosmittaus raukeaa, kun maksuohjelma on vahvistettu.

Edellä 18 §:n kohdalla valiokunta on todennut, että 40 §:ään tarvitaan säännös, joka estää sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon maksuohjelman aikana. Täytäntöönpano voisi merkitä sitä, että velallinen joutuu laiminlyömyään maksuohjelman noudattamisen, jolloin ohjelma voitaisiin määrätä raukeamaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään myös sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon kieltävä säännös maksuohjelman keston aikana.

Rikoslain 8 luvun 9 §:n 3 momentista seuraa, että sakon muuntorangaistus raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antopäivästä. Tämä merkitsee sitä, että jos maksuohjelma ei raukea ennen tämän kolmen vuoden täyttymistä, sakon muuntorangaistus raukeaa.

42 §. Maksuohjelman laiminlyönnin seuraukset. Maksuohjelman laiminlyönnistä seuraa, että maksuohjelma raukeaa ja velallinen joutuu suorittamaan velkansa alkuperäisin ehdoin. Tämä merkitsee samalla sitä, että hän joutuu suorittamaan veloilleen myös viivästyskorkoa koko maksuohjelman keston ajalta. Vaikka ohjelman raukeaminen johtuu velallisesta itsestään, tällainen seuraamus saattaa olla kohtuuton. On riittävää, että velallinen suorittaa velkojen alkuperäisen pääoman ja niille juoksevan koron. Eri asia on, jos maksuohjelman raukeaminen johtuu sellaisesta syystä, joka alun perin olisi estänyt velkajärjestelyn, kuten esimerkiksi jos velallinen on salannut omaisuuttaan tai antanut vääriä tietoja velkajärjestelyn saadakseen. Tällöin viivästyskoron periminen saattaa olla perusteltua.

Edellä sanotun perusteella valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentin täydentämistä säännöksellä, jonka mukaan velallisen on suoritetta-

va velalle viivästyskorkoa vain silloin, kun tuomioistuin katsoo siihen olevan aihetta maksuohjelman raukeamisen perusteen vuoksi. Samalla 3 momentissa havaittu puutteellinen viittaus on korjattu.

44 §. Maksuohjelman muuttaminen. Kun velallisen maksukyky paranee ja maksuohjelmaa sen vuoksi muutetaan velkojen hyväksi, on kohtuullista, että velkojat saavat suorituksen koko siltä ajalta, jona velallisen maksukyky on ollut parempi kuin maksuohjelmaa vahvistettaessa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin täydentämistä säännöksellä, jonka mukaan maksuohjelman kestoa voidaan tällaisessa tapauksessa pidentää.

7 luvun otsikko. Luvun otsikko "Elinkeinotoiminnan harjoittajaa koskevat säännökset" on osoittautunut harhaanjohtavaksi. Valiokunta ehdottaa otsikon tarkistamista sen selventämiseksi, että säännökset koskevat vain niitä velallisia, jotka velkajärjestelyä hakiessaan harjoittavat elinkeinotoimintaa.

45 §. Velkajärjestelyn lisäedellytykset eräissä tapauksissa. Pykälän 2 momentin mukaan velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohdaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, voidaan myöntää velkajärjestely tämän lain mukaan vain, jos yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys.

Valiokunta pitää tarpeellisena säännöstä, jonka mukaan avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies, jolla on maksuvaikeuksia myös yksityisvelkojensa kanssa, voi hakea velkajärjestelyä yksityistaloutensa veloista, kun samanaikaisesti on vireillä yrityksen saneerausmenettely. Saneerausmenettelyn tarkoituksena on yhtiön jatkamiskelpoisen toiminnan turvaaminen. Jos saneeraus onnistuu, se koituu käytännössä myös yhtiömiehen yksityisvelkojen hyväksi. Velkajärjestelyn ja saneerausmenettelyn tekeminen mahdolliseksi samanaikaisesti on siten sopusoinnussa tämän lain tavoitteiden kanssa. Näin ollen valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin muuttamista edellä sanotun mukaiseksi.

Silloin kun yhtiö on konkurssissa, henkilökohtaisesti vastuunalaista yhtiömiestä ei enää katsota elinkeinotoimintaa harjoittavaksi ja hänen osaltaan noudatetaan pelkästään yksityisen henkilön velkajärjestelyn yleisiä edellytyksiä.

49 §. Käsittelyjärjestys ja toimivaltainen tuomioistuin. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään toimivaltaista tuomioistuin-

ta koskeva säännös edellä 45 §:n 2 momenttiin tehdyn lisäyksen vuoksi.

52 §. Velkojen kuuleminen hakemuksesta. Lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 3 kohdan määritelmästä seuraa, että velkajärjestelyä hakevan velallisen velasta takauksen antanut tai vakuuden asettanut taikka kanssavelallinen ovat velallisen velkoja silloinkin, kun velan maksuvelvollisuus ei vielä ole heidän osaltaan ajankohdainen. Takaaja, vakuuden asettaja ja kanssavelallinen ovat — erityisesti, jos he ovat yksityishenkilöitä — usein hyvin perillä velallisen taloudellisesta asemasta. Kun velalliselle myönnettävällä velkajärjestelyllä voi olla heille hyvinkin suuri merkitys, on asianmukaista, että heitä tarvittaessa kuullaan hakemuksen johdosta.

Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 2 momentti, joka nimenomaisesti osoittaa, että tuomioistuin voi harkintansa mukaan kuulla velallisen hakemuksesta takaajaa, vakuuden asettanutta ja kanssavelallista.

54 §. Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta. Pykälän 1, 3 ja 4 momentin täsmentäminen on havaittu tarpeelliseksi.

Edellä tehdystä 9 §:n 2 momentin siirtämisestä erilliseksi 11 §:ksi seuraa, että pykälän 1 momenttiin on tehtävä lakitekninen korjaus.

Jos velallinen laiminlyö hänelle laissa säädetyt velvollisuudet, velkajärjestely voidaan evätä. Jotta velallinen ei tietämättömyyttään syylistyisi laiminlyöntiin, valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentin 1 kohdan laajentamista siten, että tuomioistuimen on ilmoitettava velalliselle hänen velvollisuuksistaan velkajärjestelyssä.

Pykälän 3 momentin 3 kohta velkojille tehtävistä ilmoituksista on tarpeeton, koska sama asia ilmenee 4 momentista. Valiokunta ehdottaa, että sen sijaan uudeksi 3 kohdaksi otetaan velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutusten alkamisen kannalta tarpeellinen säännös, jonka mukaan tuomioistuimen on merkittävä päätökseen sen antamisen tai julistamisen kellonaika.

Pykälän 4 momentin tiedoksiantosäännöksen piiriin ehdotetaan lisättäväksi takaaja, vakuuden asettaja ja kanssavelallinen, jotta myös nämä varmuudella saisivat tiedon velkajärjestelyn aloittamisesta.

61 §. Velkajärjestelyn raukeamista ja maksuohjelman muuttamista koskeva hakemus. Pykälän 1 momentin sana "viivästys" on muutettu sanaksi "viivytyks".

62 §. Maksuton oikeudenkäynti ja oikeudenkäyntikulut. Pykälän 1 momenttiin on ehdotettu poikkeussäännöstä maksuttomasta oikeuden-

käynnistä annetun lain 1 §:stä. Säännösehdotus perustuu hallituksen esitykseen n:o 185 laiksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamisesta. Lakivaliokunta ei ole hyväksynyt hallituksen esitystä sellaisenaan. Lakivaliokunnan ehdottamista muutoksista seuraa, että po. 62 §:n 1 momentti tulee tarpeettomaksi (LaVM 12).

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin poistamista ja pykälän otsikon tarkistamista.

Valiokunta toteaa, että sen maksutonta oikeudenkäyntiä koskevaan lakiin ehdottaman 10 §:n 2 momentin mukaan avustaja voidaan hakemusasioissa määrätä vain erityisen painavasta syystä. Valiokunta katsoo, että velkajärjestelyasioissa on ainakin aluksi ennen oikeuskäytännön vakiintumista erityisen painavia syitä avustajan määräämiseen, ei kuitenkaan silloin, kun velkajärjestelyasiaan on määrätty selvittäjä.

71 §. *Selvittäjän korvausvelvollisuus.* Pykälään sisältyvien säännösten suhde vahingonkorvauslakiin on osoittautunut epäselväksi. Tämän vuoksi pykälää on täydennettävä.

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin täydentämistä siten, että selvittäjä vastaa myös takaajalle ja vakuuden asettajalle aiheuttamastaan vahingosta.

Silloin kun yleinen oikeusavustaja määrätään selvittäjäksi, selvittäjälle kuuluva palkkio suoritetaan kunnalle. Ottaen huomioon tämä ja yleisen oikeusavustajan tehtävät muutenkin, on valiokunnan mielestä kohtuullista, että oikeusavustajan ja hänen työnantajansa, kunnan, korvausvelvollisuus määräytyy vahingonkorvauslain 3 ja 4 luvun työnteikijän ja työnantajan korvausvastuuta koskevien säännösten mukaisesti. Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään tätä koskeva uusi 2 momentti.

75 §. *Takaus- tai vakuusvastuuta koskevan maksuohjelman sisältö.* Pykälän 2 momentissa oleva lakiviittaus ehdotetaan korjattavaksi oikeannimisellä lakiviittauksella: yrityksen sanerauksesta annettu laki.

Velkojan edun turvaamiseksi voi olla tarpeen, että velkoja saa vakuusoikeuden velallisen asuntoon. Tällöin velkoja olisi suojattu sitä vastaan, että velallinen myy asuntonsa maksuohjelman aikana ja käyttää varat muihin tarkoituksiin.

Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 4 momenttiin lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan tuomioistuin voi antaa tällaisen määräyksen joko niin, että se on täytettävä jo ennen maksuohjelman vahvistamista, tai niin, että vakuusoikeuden myöntäminen on maksuohjelman voimassaolon ehto.

77 §. *Menettely tuomioistuimessa.* Myös tähän pykälään sisältyvässä lakiviittauksessa on nimi-virhe. Valiokunta ehdottaa sen korjaamista.

84 § (uusi). *Velkojan oikeus eräiden tietojen saamiseen.* Velkoja ei välttämättä saa tietää velallisen maksukyvyn paranemisesta maksuohjelman keston aikana, vaikka velalliselle on 7 §:ssä asetettu tätä koskeva ilmoitusvelvollisuus. Valiokunta ehdottaa, että lakiin lisätään uusi pykälä, joka turvaa velkojalle oikeuden saada veroviranomaiselta ja työvoimaviranomaiselta tarpeelliset tiedot, jotta hän voisi hakea maksuohjelman muuttamista velallisen maksukyvyn parannuttua.

85 § (uusi). *Sopimukseen perustuvan velkajärjestelyn laiminlyönti ja muuttaminen.* Lain pääta-voitteita on edistää eri tavoin sovintoratkaisujen syntymistä yksityishenkilön ja hänen velkojensa kesken. Velallisella on lain 11 §:n mukaan velvollisuus selvittää velkojensa kanssa mahdollisuus sovintoratkaisuun ennen kuin hän hakee velkajärjestelyä tuomioistuimelta. Lain 10 §:n 8 kohdan mukaan velkajärjestelyä ei voida ilman erityisiä vastasyitä myöntää, jos velallinen on jättänyt selvittämättä mahdollisuudet sovintoratkaisuun.

Sovintoratkaisun etuna on sen joustavuus sekä mahdollisuus sovittaa velallisen talouden korjaamiseen tähtäävä järjestely kunkin tilanteen yksilöllisten piirteiden mukaan. Sovintoratkaisu antaa myös mahdollisuuksia poiketa lain sisältämistä säännöksistä, jotka koskevat esimerkiksi velalliselta vaadittavien maksusuoritus-ten vähimmäismääriä.

Vaikka velkajärjestelyä koskevia sovintoratkaisuja tulee suosia, velkaantunut yksityishenkilö saattaa vaikean tilanteensa vuoksi jättää niitä laadittaessa oman oikeusasemansa liian vähälle huomiolle. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että lakiin lisätään uusi 85 §, joka koskee velallisen ja hänen velkojensa sovintoratkaisua.

Pykälän 1 momentin mukaan velalliselle turvataan myös sovintoratkaisuun perustuvan velkajärjestelyn toteuttamisessa vastaava suoja kuin lain 42 §:ssä säädetään velallisen laiminlyönnin varalle. Jos velallisen ja velkojan välisessä sovintoratkaisussa on velallisen laiminlyönnin varalta sovittu velallisen kannalta ankarammista seuraamuksista kuin mainitussa lainkohdassa, sopimus on tältä osin mitätön. Velkaantuneelle yksityishenkilölle varmistetaan tällä tavoin myös neuvotteluratkaisun yhteydessä lain 42 §:ää vastaava vähimmäissuoja.

Pykälän 2 momentti koskee sopimukseen perustuvan velkajärjestelyn muuttamista. Velalli-

nen ja velkoja voivat sopimuksessa harkintansa mukaan määrätä niistä perusteista ja siitä menettelystä, jolla sovittuja velkajärjestelyjä voidaan muuttaa esimerkiksi velallisen maksukyvyn tai olosuhteiden muunlaisen muutoksen johdosta. Mikäli velallisen ja hänen velkojien kesken ei ole asiasta lainkaan sovittu, sopimusta voidaan 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan muuttaa vastaavin perustein kuin tuomioistuimen vahvistama maksuohjelmaa 44 §:n 1 momentin mukaan.

Velallisen ja hänen velkojien välinen erimielisyys siitä, onko velkajärjestelyn muuttamiselle perusteita tai minkä sisältöiseksi maksuohjelmaa taikka muuta velkajärjestelyä olisi muutettava, on aina ensi sijassa ratkaistava neuvottelemalla sovintoratkaisun osapuolten kesken. Jos kahden kuukauden kuluessa neuvottelujen alkamisesta ei kuitenkaan päästä sovintoratkaisuun velkajärjestelyn muuttamisesta, sovintoratkaisun osapuoli voi vaatia kanteella tuomioistuimelta päätöstä maksuohjelman muuttamisesta.

Valiokunnan mielestä sovintoratkaisujen edistämiseksi tulee laatia velkaantuneita yksityishenkilöitä varten kaavakkeita, joilla varmistetaan se, että eri sopijapuolten kannalta tärkeät kysymykset tulevat riittävän selkeästi ja tasapainoisesti järjestetyksi sovintoja laadittaessa.

Erityinen merkitys on sillä, että velkojat ja velallinen tietoisesti harkitsevat ja sopivat, mitkä laissa säädetty maksuohjelman oikeusvaikutukset koskevat sovintoratkaisuna tehtyä maksuohjelmaa. Ilman nimenomaista sopimusta sovintoratkaisu ei esimerkiksi velvoita velallista lain 7 §:n tiedonantovelvollisuuteen maksukyvyn muutoksen osalta.

86 § (uusi). *Lääninhallituksen tehtävät.* Lakiin ei sisälly säännöstä siitä, kenen tehtävänä on huolehtia velkaneuvonnan järjestämisestä maassamme. Hallituksen esityksen yhteydessä valmistettua lakiehdotusta velkaneuvonnan järjestämisestä kunnassa ei annettu eduskunnalle kuntien vastustuksen vuoksi. Velkaneuvonnan järjestäminen on nyt tarkoitus hoitaa sopimusteitse

velkajärjestelytoimikuntia perustamalla. Lääninhallitusten tehtävänä on suunnitella yhdessä kuntien kanssa toimikuntien toimialueita ja tehdä tarpeellisia aloitteita.

Valiokunta ehdottaa, että lakiin lisätään lääninhallitusten toimintaa tukeva uusi 86 §.

Uuden pykälän mukaan lääninhallituksen tehtävänä on huolehtia aloitteilla ja muilla toimenpiteillä siitä, että läänin alueella järjestetään paikallisesti sellaista neuvontaa ja ohjausta, jonka avulla yksityishenkilö voi selvittää velkatilannettaan, saada aikaan velkojien kanssa sovintoratkaisun sekä saattaa tarvittaessa velkajärjestelyasian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tehtävä soveltuu lääninhallitukselle yleishallintoviranomaisena, joka tuntee läänin olosuhteita, sen kuntia ja niiden toimintamahdollisuuksia sekä muita velka-asioiden hoidon kannalta huomion-arvoisia yhteisöjä ja muita tahoja.

Säännöksen toteuttamiseksi lääninhallituksen tulee tehdä aloitteita sekä toteuttaa muita toimenpiteitä, kuten esimerkiksi antaa informaatiota ja koulutusta, tarjota asiantuntemusta velkaantuneille tarkoitettujen palvelujen järjestämiseksi sekä edistää eri keinoin kuntien ja muiden paikallisten yhteisöjen yhteistyötä. Lisäksi lääninhallitusten tulee seurata velkaneuvonnan kehitystä alueellaan. Mitään oikeudellisesti velvoittavia keinoja lääninhallituksille ei säännöksen mukaan kuulu. Tämä on sopusoinnussa lain yleisen tavoitteen kanssa kehittää paikallista velkaneuvontaa vapaaehtoisuuden pohjalta ja hyödyntää niin laajalti kuin mahdollista eri viranomaisten ja alalla nykyisin toimivien yhteisöjen asiantuntemusta, voimavaroja sekä yhteistyötä.

Lakiin ehdotettujen uusien pykälien johdosta jäljellä olevien pykälien numerointi muuttuu.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

yksityishenkilön velkajärjestelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja suhde muuhun lainsäädäntöön

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Taka- ja vakuusvastuun järjestelystä ilman velkajärjestelyä säädetään 10 luvussa.
(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—8 kohta kuten hallituksen esityksessä)

9) *etuoikeutetulla elatusapuvelalla* velallisen lapselle suoritettavaa viimeisen vuoden aikana ennen velkajärjestelyn alkamista erääntynyttä elatusapuvelkaa, lukuunottamatta lapselle maksetun elatustuen takaisinperintään perustuvaa velkaa, sekä *sanottuna aikana erääntynyttä velkaa*, jota velallinen on *velvollinen* suorittamaan lapselle vahingonkorvauslain (412/74) 5 luvun 4 §:n perusteella.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Velkajärjestelyä koskevia yleisiä säännöksiä

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

Tulojen ja varallisuuden käyttäminen velkojen suorituksiksi

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Velallisen perusturvaan kuuluva varallisuus voidaan muuttaa rahaksi vain 15, 29 ja 33 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Perusturvaan kuuluvaan varallisuuteen luetaan velallisen omistus-

asunto, hänen ja hänen perheensä kohtuullinen asunto- ja vuokramaksu ja kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen. Jos velallisella on muuta varallisuutta, se on aina käytettävä velkojen suorituksiksi.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Velallisen myötävaikutusvelvollisuus

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Velallinen on velvollinen maksuohjelman aikana ilmoittamaan velkojille tai heidän edustajalleen, mikäli hänen maksukyvyssään tai muissa velkajärjestelyn kannalta merkityksellisissä olosuhteissa on tapahtunut olennainen paraneminen. Ilmoitus on tehtävä kuukauden kuluessa muutoksesta. (uusi 3 mom.)

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Velkajärjestelyn aloittaminen

9 §

Edellytykset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. *poist.*)

10 §

Velkajärjestelyn yleiset esteet

Jollei erityisiä vastasyitä ole, velkajärjestelyä ei voida (poist.) myöntää, jos:

(1—10 kohta kuten hallituksen esityksessä)

11 §

(*Poist.*)

11 § (uusi)

*Velvollisuus selvittää
mahdollisuus sovintoon*

Ennen velkajärjestelyn hakemista velallisen on selvittettävä mahdollisuudet tehdä velkojen kanssa sovintoratkaisu taloudellisen tilanteensa korjaamiseksi.

4 luku

**Velkajärjestelyn hakemisen ja alkamisen
oikeusvaikutukset**

12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 §

Perintäkielto ja turvaamistoimet

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kiellon vastainen toimi on tehoton. Jos vakuutena olevaa omaisuutta on kiellon vastaisesti luovutettu, luovutuksensaaja voi kuitenkin saada vilpittömän mielen suojan sen mukaan kuin erikseen säädetään. Kielto ei estä velkojaa panemasta vireille oikeudenkäyntiä tai muuta menettelyä oikeuden säilyttämiseksi tai täytäntöönpanoperusteen hankkimiseksi. *Kielto ei myöskään estä velkojaa hakemasta velallisen omaisuutta koskevaa viranomaisen päätöstä turvaamistoimenpiteestä ja päätöksen täytäntöönpanoa.*

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

14 §

*Velkojan oikeus periä saatava kolmannen
asettamasta vakuudesta*

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos vakuus on asetettu tai takaus annettu liike- tai siihen rinnastettavassa toiminnassa. (uusi 3 mom.)

15 ja 16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

17 §

Ulosmittauskielto

Velkajärjestelyn alettua velallisen omaisuutta ei saa ulosmitata velkajärjestelyn piiriin kuuluvasta velasta lukuun ottamatta etuoikeutettua elatusapuvälikä. Kiellon vastainen ulosmittaus on tehoton. Ulosmittaushakemuksen käsittely

keskeytetään. Jos ulosmittaus on jo toimitettu, täytäntöönpano on keskeytettävä ja ulosottomiehen on säilytettävä haltuun ottamansa omaisuus. Jos ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen velkajärjestelyn alkamista, omaisuus voidaan myydä ulosottolaissa säädetys- sä järjestyksessä, jollei 3 momentista johdu muuta. Ulosottomiehen on säilytettävä ulosmittauksesta kertyneet tai kertyvät rahavarat kunnes maksuohjelma vahvistetaan tai toisin määrätään.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos velalliselta ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen velkajärjestelyn alkamista, tuomioistuimella voi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi ja myynnin peruutettavaksi, jos omaisuus kuuluu velallisen perusturvaan ja on ilmeistä, että omaisuutta ei velkajärjestelyssä ole käytettävä velkojen suorituksiksi. (Poist.)

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

18 §

Muu täytäntöönpano ja virka-apu

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Velkajärjestelyn alettua saa antaa virka-apua osamaksukaupasta annetussa laissa (91/66) tarkoitettuun tavarankäyttöön tai tilitykseen, jos tavara ei kuulu velallisen perusturvaan tai jos velkojalle on annettu tämän lain mukainen oikeus käyttää 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksiaan. (Poist.) Velallisen perusturvaan kuuluvan omaisuuden takaisinottoon tai tilitykseen ei saa antaa virka-apua, ja vireilläoleva takaisinotto tai tilitys on keskeytettävä, kunnes maksuohjelma vahvistetaan tai toisin määrätään.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

19 §

Eräiden sopimusten irtisanominen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Vuokrausluottosopimuksen osalta on voimassa, mitä yrityksen saneerauslaissa annetun lain (/) 27 §:ssä säädetään. (uusi 2 mom.)

20 ja 21 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

22 §

Oikeusvaikutusten lakkaaminen

Velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutukset ovat voimassa, kunnes maksuohjelma vahviste-

taan. Jos velkajärjestelyä koskeva hakemus hylätään, velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutukset lakkaavat, kun tuomioistuimen päätös on annettu, jollei tuomioistuin erityisistä syistä määrää, että oikeusvaikutukset ovat voimassa, kunnes päätös on lainvoimainen tai asiassa toisin määrätään.

Velkajärjestelyn oikeusvaikutusten lakattua hakemuksen hylkäämisen vuoksi 17 tai 18 §:n nojalla estynyttä tai keskeytynyttä täytäntöönpanoa tai virka-apua voidaan jatkaa aikaisemman täytäntöönpano- tai virka-apuhakemuksen perusteella.

5 luku

Velkajärjestelyn sisältö

23 ja 24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

25 §

Velkajärjestelyn keinot

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Velkaan on sovellettava velkojan kannalta lievinä keinoja, joka riittää korjaamaan velallisen taloudellisen tilanteen. Velan määrää voidaan alentaa tai velan maksuvelvollisuus poistaa kokonaan vain, jos velkajärjestelyä ei muuten voida toteuttaa.

26—29 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

30 §

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tavallisten velkojen osalta velkajärjestelyn ja maksuohjelman sisältö on määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on viisi vuotta. Maksuohjelman kesto voi kuitenkin olla lyhyempi kuin viisi vuotta, jos se on kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet sekä se, miten ja missä määrin velallinen on suorittanut velkojaan ennen velkajärjestelyn hakemista tai suorittaa niitä omaisuuden rahaksimuutosta saatavilla varoilla. *Maksuohjelman kesto voidaan määrätä laskettavaksi vasta siitä ajankohdasta, josta lähtien velallisella on maksuvaraa tavallisten velkojen suorittamiseen.*

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

31—35 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

36 §

Maksuohjelmaan sisällytettävät tiedot

Maksuohjelmasta tulee käydä ilmi riittävästi eriteltynä seuraavat seikat:

(1—11 kohta kuten hallituksen esityksessä)

12) määräys velallisen 7 §:n mukaisesta tiedonantovelvollisuudesta maksuohjelman aikana maksuvelvollisuuden paranemisesta; (uusi kohta)

(13 kohta kuten hallituksen esityksen 12 kohta)

37 §

Rahaksimuuton toimittaminen

Selvittäjän on huolehdittava maksuohjelmassa määrätystä varallisuuden rahaksimuutosta ja varojen tilittämisestä, jollei tuomioistuin toisin määrää. Jos selvittäjää ei ole määrätty tai muutoin on tarkoituksenmukaista, tuomioistuin voi määrätä ulosottomiehen, velallisen tai vakuusvelkojan huolehtimaan rahaksimuutosta ja varojen tilittämisestä. *Vakuusvelkojan vaatimuksesta tuomioistuin voi erityisistä syistä määrätä, että rahaksimuutto toimitetaan ulosottolain mukaisessa järjestyksessä vaatimuksen tehneen vakuusvelkojan ollessa hakijana.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

38 ja 39 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Vahvistettua maksuohjelmaa koskevat säännökset

40 §

Maksuohjelman oikeusvaikutukset

Kun maksuohjelma on vahvistettu, velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen ja muiden maksuohjelmassa säänneltyjen oikeussuhteiden ehdot määräytyvät ohjelman mukaisesti. Velkoja ei kuitenkaan voi vaatia täytäntöönpanoa maksuohjelmassa määrätyn suoritusvelvollisuuden täyttämiseksi. *Velallisen omaisuuteen kohdistuva, velkajärjestelyn piiriin kuuluvaan velkaan perustuva ulosmittaus raukeaa, kun maksuohjelma on lainvoimaisesti vahvistettu. Sama koskee muuta sellaiseen velkaan perustuvaa täytäntöön-*

panoa. Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä maksuohjelman keston aikana.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

41 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

42 §

Maksuohjelman laiminlyönnin seuraamukset

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos velkajärjestely on määrätty raukeamaan, velkojilla on oikeus vaatia maksua saatavastaan velalliselta niiden ehtojen mukaan, joita olisi ollut noudatettava ilman velkajärjestelyä. *Velallisen ei kuitenkaan ole suoritettava velalle viivästyksenkorkoa maksuohjelman keston ajalta, jollei tuomioistuimien maksuohjelman raukeamisen syyn vuoksi toisin määrätä.* Jos 1 momentissa tarkoitettua seuraamusta ei 2 momentin 4 kohdan nojalla määrätä, tuomioistuimien voi kuitenkin 40 §:n 1 momentin estämättä määrätä, että velkoja saa vaatia täytäntöönpanoa ohjelman mukaan vielä saamatta olevan suorituksen perimiseksi.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

43 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

44 §

Maksuohjelman muuttaminen

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Muutos, joka maksuohjelmaan tehdään velkojen hyväksi, koskee kaikkia velkoja. Muutos velkojen vahingoksi koskee niitä velkoja, joille maksuohjelman perusteella vielä tulisi suoritus. *Jos maksuohjelmaa muutetaan velkojen hyväksi, ohjelman kesto voidaan pidentää sitä aikaa vastaavalla ajalla, jona velallisen maksukyky oli parantunut.*

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Elinkeinotoimintaa harjoittavaa velallista koskevat erityissäännökset

45 §

Velkajärjestelyn lisäedellytykset eräissä tapauksissa

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohteisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, voidaan myöntää velkajärjestely tämän lain mukaan vain, jos:

1) yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys; tai

2) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerauslaissa annetussa laissa tarkoitettu menettely.

46 §

Velkoja ja varallisuutta koskeva erityissäännös

Edellä 45 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

47 ja 48 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

Menettely tuomioistuimessa

49 §

Käsittelyjärjestys ja toimivaltainen tuomioistuin

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Velkajärjestelystä päättää se tuomioistuin, joka on velallisen yleinen oikeuspaikka tai, jos velalliset hakevat velkajärjestelyä yhdessä, se tuomioistuin, joka on heistä jonkun yleinen oikeuspaikka. *Edellä 45 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa velkajärjestelystä päättää se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely on vireillä.*

Maksuohjelman raukeamisesta, vakuusvelkojan 42 §:n 1 momentissa tarkoitettua vaatimuksesta ja maksuohjelman muuttamisesta päättää 3 momentissa tarkoitettu tai se tuomioistuin, joka on ratkaissut velkajärjestelyä koskevan asian.

50 ja 51 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

52 §

Velkojen kuuleminen hakemuksesta

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä 1 momentissa säädetään velkojasta, koskee myös velallisen velasta takauksen antanutta, vakuuden asettanutta sekä kanssavelallista. (uusi 2 mom.)

53 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

54 §

Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta

Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehtävä, jos esitetyn selvityksen perusteella velkajärjestelyyn on 9 ja 11 §:n mukaan edellytykset eikä 10 (poist.) §:ssä tarkoitettua estettä ole. Päätökseen, jolla velkajärjestely on aloitettu, ei saa hakea muutosta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuomioistuimen tulee lisäksi:

1) ilmoittaa velalliselle 6 §:ssä säädetystä tietojenantovelvollisuudesta, 7 §:ssä säädetystä myötäväikutusvelvollisuudesta ja 12 §:ssä säädetystä maksu- ja vakuudenasettamiskiellosta sekä niiden laiminlyönnin ja rikkomisen seuraamuksista;

(2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) merkitä päätökseen sen antamisen ja julistamisen kellonaika.

Tuomioistuimen on, jollei 66 §:stä muuta johdu, viipymättä lähetettävä velkojille sekä takaajille, vakuuden asettajille ja kanssavelallisille jäljennös päätöksestä, hakemuksesta ja velallisen ehdotuksesta maksuohjelmaksi postitse velallisen ilmoittamalla osoitteella. Ilmoitus ulosottoviranomaiselle voidaan tehdä myös puhelimitse.

55—60 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

61 §

Velkajärjestelyn raukeamista ja maksuohjelman muuttamista koskeva hakemus

Velkajärjestelyn raukeamista, vakuusvelkojan 42 §:n 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta tai maksuohjelman muuttamista koskeva hakemus on tehtävä tuomioistuimelle kirjallisesti. Hakemus on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun peruste siihen tuli velallisen tai velkojan tietoon. Hakemusta ei voida tehdä sen jälkeen, kun maksuohjelma on päättynyt.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

62 §

Oikeudenkäyntikulut ja kunnalle suoritettava korvaus

(1 mom. poist.)

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksen 2 ja 3 mom.)

63 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

9 luku

Selvittäjää koskevat säännökset

64—70 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

71 §

Selvittäjän korvausvelvollisuus

Selvittäjä on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävänsä hoitaessaan virheellä tai laiminlyönnillä aiheuttanut velalliselle tai velkojalle taikka takaajalle tai vakuuden asettajalle.

Jos selvittäjänä on yleinen oikeusavustaja, vastaavat kunta ja oikeusavustaja vahingosta sen mukaan kuin vahingonkorvauslain (412/74) 3 ja 4 luvussa säädetään. (uusi 2 mom.)

10 luku

Takaus- ja vakuusvastuun järjestely ilman velkajärjestelyä

72—74 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

75 §

Takaus- tai vakuusvastuuta koskevan maksuohjelman sisältö

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos velalliselle, jonka velasta takaussitoumus on annettu tai vakuus asetettu, on vahvistettu tämän lain tai yrityksen saneerauksesta annetun lain mukainen maksuohjelma, vahvistetaan tämän pykälän mukainen maksuohjelma sille osalle velkaa, jolle ei kerry suoritusta velalliselle vahvistetun maksuohjelman perusteella.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tässä pykälässä tarkoitettu maksuohjelmasta on soveltuvin osin voimassa, mitä 36, 38, 40, 41, 42, 43 ja 44 §:ssä säädetään. Tuomioistuin voi määrätä, että takausvastuun järjestelyn myöntäminen edellyttää, että takaaja myöntää takausvelkojalle perusturvaan kuuluvaan omaisuuteen kohdistuvan vakuusoikeuden. Takausvelkaa kos-

kevan maksuohjelman mukainen suoritusvelvollisuus voidaan panna täytäntöön niin kuin suoritukseen velvoittava tuomio. Jos vakuuden asettaja laiminlyö maksuohjelmaan perustuvan suoritusvelvollisuuden, voi vakuusvelkoja käyttää 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksiaan.

76 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

77 §

Menettely tuomioistuimessa

Takaus- tai vakuusvastuun järjestelyä koskeva menettelystä tuomioistuimessa on soveltuvin osin voimassa, mitä velkajärjestelyä koskevan hakemuksen käsittelystä säädetään 8 luvussa. Jos se, jonka velasta takaussitoumus on annettu tai vakuus asetettu, on hakenut tämän lain mukaista velkajärjestelyä tai yrityksen saneerauksesta annetun lain mukaista saneerausmenettelyä, hakemus tehdään sille tuomioistuimelle, jossa velallista koskeva hakemus on vireillä.

11 luku

Erinäiset säännökset

78—83 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

84 § (uusi)

Velkojan oikeus eräiden tietojen saamiseen

Maksuohjelman nojalla velkojalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada veroviranomaiselta velkajärjestelyn kannalta tarpeelliset tiedot velallisen antamasta veroilmoituksesta sekä tiedot työvoimaviranomaiselta siitä, onko velallinen ilmoittautunut työvoimatoimistoon, onko hänelle tarjottu työtä ja onko hän kieltäytynyt työstä.

85 § (uusi)

Sopimukseen perustuvan velkajärjestelyn laiminlyönti ja muuttaminen

Tässä laissa tarkoitetun velallisen ja hänen velkojansa välisen, velkajärjestelyä koskevan sopimuksen ehto, jonka mukaan velallisen laiminlyöntin seuraamukset olisivat velallisen kannalta ankarammat kuin tämän lain 42 §:n mukaan, on mitätön. Sama koskee vastaavasti sopimusta takausvastuun järjestelystä.

Jos tässä laissa tarkoitetun velallisen ja velkojan kesken on sovittu velkajärjestelystä eikä sopimuksessa ole muuta määrätty, sopimusta voidaan velallisen tai velkojan vaatimuksesta muuttaa vastaavin perustein kuin maksuohjelmaa voidaan 44 §:n 1 momentin mukaan muuttaa. Jolleivät osapuolet pääse muutoksesta sopimukseen kahden kuukauden kuluessa siitä, kun muutosvaatimus on saatettu toisen osapuolen tietoon, sopimuksen muuttamista vaatinut osapuoli saa kanteella vaatia tuomioistuimelta päätöstä sopimuksen muuttamisesta.

86 § (uusi)

Lääninhallituksen tehtävät

Lääninhallituksen on aloitteilla ja muilla toimenpiteillä huolehdittava siitä, että yksityishenkilöitten saatavilla on läänin alueella neuvontaa ja ohjausta velkatilanteen selvittämiseksi, sovintoratkaisujen aikaansaamiseksi ja tämän lain mukaisen velkajärjestelyasian hoitamiseksi.

87 ja 88 §

(Kuten hallituksen esityksen 84 ja 85 §)

12 luku

Voimaantulosäännökset

89 §

(Kuten hallituksen esityksen 86 §)

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lax, varapuheenjohtaja Halonen (osittain) ja jäsenet Björkenheim (osittain), Haavisto, Komi (osittain), V. Laukkanen, Lehtinen, Luhtanen, Mäkelä, Mölsä, Niinistö, Polvi, Savela (osittain), Suhola, Tykkyläinen, Viljanen (osittain) ja Vuoristo.

tain), V. Laukkanen, Lehtinen, Luhtanen, Mäkelä, Mölsä, Niinistö, Polvi, Savela (osittain), Suhola, Tykkyläinen, Viljanen (osittain) ja Vuoristo.

Vastalauseita

I

Yksityishenkilön velkasaneerausjärjestelmä olisi tullut käynnistää vapaaehtoistoiminnan jälkeen lakisääteisellä järjestelmällä, josta saatujen kokemusten perusteella olisi ollut kohtuullisen turvallista siirtyä tuomioistuimen vahvistamaan velkajärjestelyyn.

Hallitus on lähtenyt liikkeelle todennäköisesti taloudellisen laman vuoksi suoraan tuomioistuinpainotteisesta järjestelmästä. Se sisältää tietty riskinsä ja sen vuoksi tulisi edelleenkin järjestelmään liittää oikeusministeriön jo valmistelema, mutta kuntien etujärjestöjen vastustama kunnallinen velkaneuvonta.

Velkaneuvontaa koskevan lakiehdotuksen mukaan velkaneuvonnan järjestäminen olisi kunnan velvollisuus. Velkaneuvonnan keskeinen

tehtävä olisi selvittää maksuvaikeuksiin joutuneen velallisen kanssa eri keinot selviytyä ongelmista sekä avustaa velallista sovintoratkaisun aikaansaamiseksi velkojien kanssa. Velkaneuvonnassa velallista olisi myös avustettava velkajärjestelyyn liittyvissä kysymyksissä.

Vaikka kunnallinen velkaneuvonta aluksi veisi jonkun verran varoja, se säästäisi tuomioistuinten ruuhkautumiselta. Kun valtio on sijoittanut kymmeniä miljardeja pankkien tukemiseen, tuntuu uskomattomalta, ettei varoja riittäisi tämän järjestelmän alkuun saattamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksyttäisiin seuraava uusi 2. lakiehdotus:

2.

Laki

velkaneuvonnan järjestämisestä kunnassa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Velvollisuus järjestää velkaneuvontaa

Kunnan on järjestettävä kunnassa asuville henkilöille maksutta velkaneuvontaa heidän yksityistä talouttaan koskevissa asioissa siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Velkaneuvonnan sisältö

Velkaneuvonnassa

1) annetaan tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta;

2) avustetaan taloudenpidon suunnittelussa;

3) selvitetään velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet ja avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojien kanssa sovinto; sekä

4) avustetaan velallista yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (/) tarkoitetun velkajärjestelyä koskevan hakemuksen, maksuohjelmaehdotuksen ja muiden velkajärjestelyn edellyttämien selvitysten laatimisessa.

3 §

Velkaneuvonnan järjestäminen

Kunta voi järjestää velkaneuvonnan perustamalla kuntaan neuvontaa varten yhden tai useam-

man viran tai työsopimussuhteisen tehtävän, sopimalla yhteistoiminnasta muun kunnan tai muiden kuntien kanssa, ostamalla neuvontapalvelut muulta kunnalta taikka hankkimalla velkaneuvontapalvelut yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Virka tai tehtävä voi olla myös osa-aikainen taikka yhdistetty kunnan muuhun virkaan tai tehtävään. Virkaa tai tehtävää ei kuitenkaan saa yhdistää yleisen oikeusavustajan virkaan.

4 §

Ohjaus ja valvonta

Kuluttajavirasto huolehtii velkaneuvonnan ohjauksesta siten kuin kuluttajavirastosta annetussa laissa (110/90) on säädetty yhdessä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa. Kunta on velvollinen antamaan kuluttajavirastolle tietoja velkaneuvonnan järjestämisestä.

Kunnassa velkaneuvontaa valvoo ja ohjaa kunnanhallitus tai kunnanvaltuuston määräämä muu viranomainen.

5 §

Valtionosuus

Kunnalle myönnetään velkaneuvonnan järjestämiseen valtionosuutta siten kuin kuntien valtionosuuslaissa (688/92) on säädetty.

6 §

Salassapitovelvollisuus

Henkilö, jonka tehtävänä on antaa velkaneuvontaa, ei saa ilman velallisen suostumusta ilmaista, mitä hän on tehtävänsä perusteella saanut tietää velallisen taloudellisesta asemasta tai henkilökohtaisista oloista.

7 §

Rangaistussäännös

Joka rikkoo 6 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden, on, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, tuomittava laissa velkaneuvonnan järjestämisestä kunnassa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta sakoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

8 §

*Korvausvelvollisuus
salassapitovelvollisuuden
rikkomisesta*

Se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 6 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden, on velvollinen korvaamaan velalliselle tämän vuoksi aiheutuneen vahingon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1992

Tarja Halonen
Raimo Vuoristo

Marja-Liisa Tykkyläinen
Leena Luhtanen
Tina Mäkelä

Iivo Polvi
Pekka Haavisto

II

Maksuohjelman kesto on yksi keskeisimpiä kysymyksiä yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Hallituksen esityksen mukaan enimmäisaika on 5 vuotta, mikäli velalliselle ei jää omaa asuntoa, ja muutoin 10 vuotta. Ainoa poikkeus sisältyy 30 §:n 4 momentin säännökseen. Sen mukaan siinä tapauksessa, että velallisen maksuvelvollisuus on maksuohjelmassa kokonaan poistettu, maksuohjelman raukeamista ja muuttamista

voidaan vaatia viiden vuoden kuluessa ohjelman vahvistamisesta.

Valiokuntakäsittelyn aikana muutettiin esityksen 30 §:ää siten, että maksuohjelman kesto voidaan määrätä laskettavaksi vasta siitä ajankohdasta, josta lähtien velallisella on maksuvelvollisuus tavallisten velkojen suorittamiseen.

Tehtyjen muutosten jälkeenkin esitykseen sisältyy se epäkohta, että velallinen, jolla on vä-

hänkin maksuvaraa, vapautuu veloistaan viiden vuoden kuluessa. Tästä johtuu, että suurella todennäköisyydellä kaikki velalliset tulevat olemaan halukkaita suorittamaan ainakin joitakin satoja markkoja kuukaudessa, jotta vapautuminen kaikista veloista voisi tapahtua viiden vuoden kuluessa, koska täydellinen maksukyvyyttömyys voisi siirtää veloista vapautumisen lakiehdotuksen mukaan määräämättömän ajan päähän.

Oma esitykseni lähtee siitä, että maksuohjelman kesto olisi pääsääntöisesti seitsemän vuotta ja niissä tapauksissa, joissa velalliselle jää asunto, 14 vuotta. Esitys perustuu siihen, että satojen tuhansien tai jopa miljoonavelasta vapautuminen on niin merkittävä asia velkojienkin kannalta, että on kohtuullista asettaa viittä vuotta pitempi maksuaika. Tätä ovat myös eräät asian tuntijat esittäneet.

Toisaalta pitempi maksuaika olisi siinä mielessä sitova, ettei maksuaikaa voitaisi pidentää muuta kuin 44 §:n erityistapauksessa.

Lakiehdotuksen 61 §:n säännös siitä, että maksuohjelman muuttamista tulisi hakea ilman aiheetonta viivästystä, on epäonnistunut. Onko viikon, kahden viikon tai kuukauden sisällä tehty hakemus tapahtunut aiheettomasta viivästyksestä? On täysin kestänyt, että tällaisissa asioissa käytetään epämääräisiä aikamääreitä, joille ei löydy edes tulkinnallista apua muusta lainsäädännöstä. Paljon yksinkertaisempaa on määrätä, että hakemus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa, mikä antaa velalliselle ja velkojille mahdollisuuden päästä asiassa sovintoratkaisuun.

Lakiehdotuksen 65 §:ssä esitetään, että ulosottomies ja avustava ulosottomies voidaan määrätä selvittäjäksi, mikäli yleiset edellytykset selvittäjän määräämiseksi täyttyvät. Esitys on mielestäni epäonnistunut, koska ulosottomies ja avustava ulosottomies ovat täytäntöönpanoviranomaisia, joiden tehtäviin kuuluu velkojan vaatimuksesta laittaa päätöksiä täytäntöön. Mikäli ulosottomies tai avustava ulosottomies olisi selvittäjänä, saisi hän velallisilta sellaisia tietoja, jotka myöhemmissä vaiheissa voisivat aiheuttaa ristiriitaisia tilanteita. Toisaalta velkojan luottamus siihen, että ulosottomies huolehtii myöhemmistä täytäntöönpanopyynnöistä tehokkaasti, vaarantuu, koska ulosottomiehen asema on varsin luottamuksellinen velalliseen nähden.

Ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen ammattitaidon hyödyntämisen pitäisi jäädä vain velkaneuvontaan ja neuvotteluihin vapaaehtoi-

seen sovintoratkaisuun pääsemiseksi. Tämä olisi myös em. virkamiesten viranhoidon kannalta onnistunut ratkaisu, koska valtion varoista saatavat palkkiot selvittäjälle epäilemättä houkuttelevat ulosottomiestä ja avustavaa ulosottomiestä ottamaan virkatehtävien lisäksi selvittäjän tehtäviä.

Lakiehdotuksen 85 § koskee sovintoratkaisun avulla aikaansaatua velkajärjestelyä. Kysymys neuvotteluteitse saavutetusta maksuohjelmasta on erittäin tärkeä, koska lain tarkoituksena on ollut nimenomaan se, että maksuohjelmien vahvistaminen tapahtuisi pääsääntöisesti tuomioistuimen ulkopuolella.

Juuri tältä osin vasta valiokuntakäsittelyn aikana syntynyt 85 § on epäonnistunut, koska lain oikeusvaikutukset sovintoratkaisun nojalla tehtyyn maksuohjelmaan jäävät lähes kokonaan toteutumatta. Vaikka velallisella on esim. velvollisuus 7 §:n nojalla ilmoittaa velkojalle olennaisesta maksukyvyn paranemisesta, ei hänellä ole tätä velvollisuutta, jos asiassa on tehty sovintoratkaisu, ellei tästä ole nimenomaisesti sopimuksessa määrätty. Vastaavasti mm. velallisen eduksi säädettävä 22 §:n 3 momentti sakon muutorangaistuksesta ja 6 luvun säännökset maksuohjelman oikeusvaikutuksista jäävät toteutumatta eikä 84 §:ssä säädetty velkojan tiedonsaantioikeus koske sovintoratkaisun avulla tehtyä maksuohjelmaa. Myöskään 87 §:n mukainen velkajärjestelyn rekisteröiminen ei näytä olevan mahdollista, jos maksuohjelmaa ei ole vahvistettu tuomioistuimessa. Kuitenkin edellä mainitut seikat ovat varsin keskeisiä pitkäaikaisen maksuohjelman koskevan sopimuksen oikeudenmukaisen toimimisen kannalta.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että lakiehdotuksen 30, 32, 33, 61, 65, 85 ja 87 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

30 §

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tavallisten velkojen osalta velkajärjestelyn ja maksuohjelman sisältö on määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on *seitsemän* vuotta. Maksuohjelman kesto voi kuitenkin olla lyhyempi kuin *seitsemän* vuotta, jos se on kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet sekä se, miten ja missä määrin velallinen on suorittanut

velkojaan ennen velkajärjestelyn hakemista tai suorittaa niitä omaisuuden rahaksimuutosta saatavilla varoilla. (Poist.)

Jos velallisella on omistusasunto, velallisen on suoritettava tavallisia velkojaan vähintään 32 §:ssä tarkoitettu määrä. Jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelman kesto voi olla *seitsemää* vuotta pitempi. Maksuohjelman kesto ei kuitenkaan saa tavallisten velkojen osalta ylittää 14 vuotta.

(4 mom. poist.)

32 §

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymä velallisen omistaessa asuntonsa

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan:

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

2) se kertymä, jonka enintään *seitsemän* vuotta kestävä maksuohjelma tuottaisi tavallisille velkojille, jos velallisen asumiskustannukset arvioidaan sen mukaan, että hänen ja hänen perheensä asuminen järjestetään edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan.

33 §

Velallisen omistusasunnon rahaksimuutto tavallisten velkojen suorituksiksi

Jos havaitaan, että velallinen, jolla on omistusasunto, ei kykenisi enintään 14 vuotta kestävä maksuohjelman avulla omistusasuntonsa säilyttäen suorittamaan tavallisia velkojaan 32 §:ssä tarkoitettua vähimmäiskertymää, on asunto muutettava rahaksi. Velallisen omistusasuntoa ei kuitenkaan ole muutettava rahaksi, jos se lisäisi tavallisille veloille tulevaa kertymää tai jako-osuutta vain vähän taikka jos kohtuullista muuta asuntoa ei ole saatavissa.

61 §

Velkajärjestelyn raukeamista ja maksuohjelman muuttamista koskeva hakemus

Velkajärjestelyn raukeamista, vakuusvelkojan

42 §:n 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta tai maksuohjelman muuttamista koskeva hakemus on tehtävä tuomioistuimelle kirjallisesti. Hakemus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun peruste siihen tuli velallisen tai velkojan tietoon. Hakemusta ei voida tehdä sen jälkeen, kun maksuohjelma on päättynyt.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

65 §

Selvittäjän kelpoisuus

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

(2 mom. poist.)

85 §

Sopimukseen perustuvan velkajärjestelyn oikeusvaikutuksista

Jos tässä laissa tarkoitetun velallisen ja velkojan kesken on tehty 11 §:n tarkoittama sovintoratkaisu, eikä sopimuksessa ole muuta määrätty, maksuohjelmasta on soveltuvin osin voimassa, mitä on säädetty

1) 22 §:n 3 momentissa sakon muuntorangais-
tuksesta,

2) 6 luvussa vahvistetusta maksuohjelmasta,

3) 47 §:n erityissäännöksessä maksuohjelman raukeamisesta,

4) 61 §:ssä velkajärjestelyn raukeamisesta ja maksuohjelman muuttamisesta koskevasta hakemuksesta,

5) 79 §:ssä erityisen vanhentumisajan tai perimismääräajan suhteesta velkajärjestelyyn, ja

6) 84 §:ssä velkojan tiedonsaantioikeudesta.

Sopimuksen ehto, jonka mukaan velallisen lainlyönnin seuraamukset olisivat ankarammat kuin tämän lain 42 §:n mukaan, on mitätön.

87 §

Velkajärjestelyrekisteri

Oikeusministeriö pitää rekisteriä yksityishenkilöiden velkajärjestelyä koskevista asioista. Rekisteriin voidaan merkitä myös 11 §:n mukaiseen sovintoratkaisuun perustuva velkajärjestely.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1992

Vesa Laukkanen

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

18 päivänä marraskuuta 1992

Lausunto n:o 23

Lakivaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 2 päivänä loka-kuuta 1992 hallituksen esityksen n:o 182 yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi ja n:o 183 laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava niistä lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Pauliine Koskela ja lainsäädäntöneuvos Mikko Könkkölä oikeusministeriöstä, osastopäällikkö Erkki Kontkanen Suomen Pankkiyhdistyksestä, professori Erkki Havansi, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyräniemi, professori Ilkka Saraviita, oikeustieteen tohtori, kansleri Kauko Sipponen ja professori Thomas Wilhelmsson.

Käsiteltyään esitykset valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitykset

Esitys n:o 182

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yrityksen saneerauksesta. Uudistuksen tarkoituksena on luoda oikeudelliset edellytykset elinkeinoisten yritysten saneeraukselle ja tarpeettomien konkurssien välttämiseksi. Ehdotetun saneerausmenettelyn piiriin tulisivat yrityksen kaikki velkojat.

Tuomioistuimien päätättäisi hakemuksesta saneerausmenettelyn aloittamisesta. Menettelyssä pyritään laatimaan saneerausohjelma eli ohjelma toimenpiteistä yrityksen toimintaedellytysten korjaamiseksi. Laissa säädettäisiin saneerausohjelmassa käytettävissä olevista velkajärjestelyistä eli niistä myönnytyksistä, joita voidaan vaatia velkojilta saneerausohjelmassa. Saneerausohjelman vahvistaisi tuomioistuin sen jälkeen, kun velkojat ovat saaneet tilaisuuden tutustua yhteen

tai useampaan saneerausmenettelyn aikana laadittuun ohjelmaehdotukseen ja ilmaista kantansa niistä. Tuomioistuimien tutkisi, että laissa säädettävät edellytykset ohjelman vahvistamiselle ovat käsillä. Saneerausohjelma voitaisiin vahvistaa, vaikka kaikki velkojat eivät ole kannattaneet sitä.

Esityksessä on myös kahdeksan voimassa olevan lain muutosehdotusta.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 1993 tuomioistuinten henkilöstömäärärahojen osalta.

Ehdotettu lainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Esitys n:o 183

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. Uudistuksen tarkoituksena on saada aikaan säännöstö, joka tekisi mahdolliseksi korjata vaikeuksiin joutuneen yksityisen velallisen taloudellinen tilanne. Velkaongelmat tulisi ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan vapaaehtoisuuden pohjalta. Velkajärjestely tulisi kysymykseen vain, jos vapaaehtoista sovintoratkaisua ei ole saatu aikaan. Velkajärjestely olisi velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely. Se syrjäyttäisi velalliseen nykyisin kohdistettavissa olevan pakko-täytäntöönpanon: konkurssin ja ulosoton.

Velkajärjestelystä päättäisi tuomioistuin. Velkajärjestelystä päättäessään tuomioistuin samalla vahvistaisi velalliselle maksuohjelman. Maksuohjelma korvaisi velallisen alkuperäiset maksuvelvoitteet. Velallinen velvoitettaisiin maksuohjelmassa käyttämään kaikki muut kuin välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihin tarvitsemansa tulot velkojensa maksamiseen. Velallinen olisi velvollinen muuttamaan rahaksi kaiken muun kuin perusturvaansa kuuluvan omaisuuden. Maksuohjelma kestäisi yleensä viisi vuotta.

Maksuohjelma voitaisiin vahvistaa vastoin velkojen tahtoa, jos velkajärjestelyyn on edellytykset ja ohjelma vastaa lain säännöksiä ja velallisen maksukykyä.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 1993.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Säätämisyjärjestys

Hallituksen esitysten sängen yksityiskohtaisissa säätämisyjärjestysperusteluissa on todettu kummankin päälakiehdotuksen säätämisyjärjestuksen tulkinvaraisuus ja katsottu, että asiasta on tarpeen pyytää eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto. Kummassakin esityksessä on kuitenkin lähdetty siitä, että kaikki lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Asian valtiosääntöoikeudelliselle arvioinnille merkittävänä seikkana perusteluissa on muun muassa mainittu, että niin yrityksen saneerauslaki kuin yksityishenkilön velkajärjestelylakikin rajoittavat velkojen oikeutta saada suoritus saatavalleen alkuperäisten ehtojen mukaisesti. Lakiehdotusten mukaisiin menettelyihin kytkeytyy maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokielto. Myös lakiehdotusten mukaiset velkajärjestelyt, joista olisi mahdollista päättää yksittäisen velkojan suostumuksetta, voivat rajoittaa velkojen oikeuksia. Säätämisyjärjestyksen kannalta oleellisenä kysymyksenä on perusteluissa käsitelty lisäksi sitä, että kumpikin mainittu laki koskisi myös ennen niiden voimaantuloa syntyneitä velkoja. Laeilla olisi siten taannehtiva vaikutus.

Valiokunnan kannanotot

Valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin perusteet

Asian valtiosääntöoikeudellinen arviointi kiinnittyy oleellisesti hallitusmuodon 6 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan. Valiokunta on tähänastisessa käytännössään lähtenyt siitä, että siviili- ja rikosoikeudelliset täytäntöönpano- ja turvaamistoimenpiteet voidaan pääsääntöisesti omaisuuteen kohdistuvinkin saattaa voimaan tavallisella lailla (PeVL 10/1982 vp). Tällaiseen lähtökohtaan perustuvia kannanottoja sisältyy esimerkiksi etuoikeuslainsäädännön osalta va-

liokunnan lausuntoihin n:o 1/1940 vp, 1/1972 vp ja 20/1992 vp.

Esityksissä ehdotetut uudistukset koskevat sellaisten ongelmien ratkaisemista, joita syntyy velallisen maksukyvyn osoittautuessa riittämättömäksi. Tällaisiin velallisen ja velkojen väliin sekä velkojen keskinäisiin ongelmiin on tähän saakka pyritty vastaamaan lähinnä konkurssilainsäädännön avulla. Uudistusten tarkoituksena on luoda konkurssista poikkeavia maksukyvyttömyysongelmien ratkaisuja, joihin samalla sisältyisi oikeudellisia edellytyksiä elinkelpoisten yritysten saneeraukselle ja velkavaikeuksiin joutuneiden yksityishenkilöiden taloudellisen tilanteen korjaamiselle.

Nyt ehdotetut uudet järjestelyt velallisen maksukyvyttömyyden tai uhkaavan maksukyvyttömyyden johdosta ovat valiokunnan käsityksen mukaan asialliselta luonteeltaan ja merkitykseltään rinnastettavissa velallisen maksukyvyttömyyteen nykyisin kytkeytyvään täytäntöönpanolainsäädäntöön, ennen kaikkea konkurssi- ja ulosottolainsäädäntöön. Edellä mainittua näkökohtaa siitä, että siviilioikeudellisten täytäntöönpanotoimen sääntelevä kuuluu tavallisen lain alaan, on siksi valiokunnan mielestä myös näiden esitysten osalta pidettävä ehdotettujen uudistusten valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin yleisenä perusteena. Tämän arvioinnin lähtökohdaksi on vastaavasti hyväksyttävä, että tällaisin täytäntöönpanotoimin kajotaan tavalla tai toisella velkojan asemaan velkasuhteesta johtuvien varallisuus oikeudellisten oikeuksien haltijana. Hallitusmuodossa turvattu omaisuuden suoja asianmukainen huomioon ottaminen merkitsee tällaisen poikkeuksellisen sääntelyn yhteydessä ennen muuta sitä, että sinänsä väistämätön velkojan aseman heikentyminen ei saa olla velkojan kannalta kohtuutonta.

Uudistuksen voimaantulon jälkeen syntyvät velat

Ottaen huomioon edellä mainitun yleisen lähtökohdan ja arvioituaan sitä, millaiseksi velkojan asema muodostuu yrityssaneerauslakiehdotuksen ja yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan lakiehdotuksen perusteella, valiokunta katsoo, ettei ole hallitusmuodon 6 §:stä johtuvaa estettä käsitellä näitä lakiehdotuksia tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä siltä osin kuin lakeja sovellettaisiin niiden voimaantulon jälkeen syntyviin velkasuhteisiin.

Taannehtivuus

Yleistä

Valiokunnan vakiintuneena pidettävä kanta olemassa olevien täytäntöönpano-oikeudellisten instituutioiden kehittämiseen uusien säännösten taannehtivuuden osalta ilmenee esimerkiksi lausunnosta n:o 20/1992 vp. Siinä valiokunta katsoi, että tavallisella lailla voidaan muuttaa eri saatavien keskinäistä etuoikeusjärjestystä muutoin taannehtivasti, kunhan uudet säännökset eivät vaikuta jo alkaneissa konkurseissa tai toimitetuissa ulosmittauksissa esillä olevien saatavien järjestykseen.

Tämän tulkintakäytännön seuraaminen selaisenaan ei kuitenkaan nyt ole mahdollista, sillä esityksissä ehdotetuissa maksukyvyttömyyssäätelyissä on kysymys uusista täytäntöönpano-oikeudellisista instituutioista. Tähän liittyen on merkille pantavaa, että ehdotetun uudistuksen käytännön merkitys riippuu tässä tapauksessa suureksi osaksi siitä, voidaanko uusia lakeja soveltaa myös ennen uudistuksen voimaantuloa syntyneisiin velkasuhteisiin. Tällaisessa ennestään sääntelemättömässä tilanteessa tulee asian valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa valiokunnan käsityksen mukaan panna pääpaino sääntelyn täytäntöönpano-oikeudelliselle luonteelle, vaikkakin tämä näkökulma on poikkeuksellinen esimerkiksi sopimusten pysyvyyttä koskevan valtiosääntöoikeudellisen tulkintakäytännön kannalta.

Tästä seuraa aiemmin todetun mukaisesti, että sääntely — tässä tapauksessa siis taannehtivanakin — kuuluu tavallisen lain alaan, jollei velkojan asemasta muuta johdu. Velkojan aseman kohtuullisuutta harkittaessa on otettava huomioon — varsinkin esityksissä tarkoitettujen tavallisten velkojen kysymyksessä ollen — se velanantoon luonnostaan sisältyvä riskimomentti, jota velallisen mahdollinen maksukyvyttömyys merkitsee. Velkojan asemaan liittyvänä yleisenä näkökohtana on merkitystä myös sillä, että ehdotetunlaisissa maksukyvyttömyyteen perustuvissa täytäntöönpanojärjestelmissä tavoitellaan nimenomaan velallisen ja velkojien välisen sekä myös velkojien keskinäisten taloudellisten suhteiden yhteen sovittamista. Niiden järjestämistä tuomioistuimessa voitaneen yleensä pitää myös velkojien etujen mukaisena. Velkojien keskinäisen aseman kannalta valiokunta viittaa yrityssaneerauslakiehdotuksen 46 §:n 1 momentista näkyvään periaatteeseen yhdenvertaisuus-

desta kussakin velkojaryhmässä saneerausohjelmaan sisältyvien velkajärjestelyjen kannalta ja yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan lakiehdotuksen 31 §:n 1 momenttiin, joka ilmaisee peruseriaatteen siitä, että tavalliset velkojat on velkajärjestelyssä asetettava keskenään yhdenvertaiseen asemaan. Nämä ehdotukset osoittavat osaltaan pyrkimystä päästä mahdollisimman oikeudenmukaiseen järjestelyyn velkojien keskinäissuhteissa.

Perintä- ja muut kiellot

Lakiehdotusten mukaan yrityksen saneerausmenettelyn ja yksityishenkilön velkajärjestelyn aloittaminen saa aikaan aiempiin velkoihin kohdistuvan maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokiellon. Tällaiset kiellot merkitsevät sinänsä poikkeuksellista ja vaikutuksiltaan huomionarvoista puuttumista velkojan asemaan.

Valiokunta on käsitellyt tämantapaista kysymystä lausunnossa n:o 8/1932 vp. Siinä arvioitiin säännöksiä, jotka olisivat estäneet muun muassa velan hakemisen pankilta, pankin omaisuuden ulosmittauksen, pankin asettamisen konkurssiin ja pankin antaman pantin muuttamisen rahaksi. Valiokunta totesi tällaisten säännösten johdosta: ”Mainitunlaiset säännökset sisältävät pitkälle meneviä poikkeuksia yleisestä, oikeuksien valvomista varten varatusta oikeudenkäynti-, ulosotto- ja konkurssilainsäädännöstä. Mutta kun itse nämä lainsäädännön alat järjestetään tavallisen lain kautta, ei myöskään poikkeuksien säätämiseen niistä vaadita muussa järjestyksessä säädettyä lakia.” Selostettua aikaisempaa kannanottoa vastaten on valiokunnan mielestä nytkin katsottava, että ei ole olemassa mitään yleisluonteista estettä säätää tavallisella lailla edellä tarkoitetuista kielloista niin, että ne kytkeytyvät ehdotettujen menettelyjen aloittamiseen ja koskevat myös ennen uudistuksen voimaantuloa syntyneitä velkoja.

Arvioidessaan ehdotettujen sääntelyjen vaikutusta velkojan asemaan valiokunta on pitänyt tavallisten velkojen osalta oleellisena sitä, että velallinen voi milloin tahansa saada aikaan vastaavan vaikutuksen hakeutumalla konkurssiin. Uudistuksen vaikutus velkojan asemaan on tässä mielessä lähinnä neutraali. Asia onkin valtiosääntöoikeudellisesti huomionarvoisempi vaakuusvelkojen osalta. Kun kuitenkin otetaan huomioon perintäkiellon väliaikaisuus ja esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa tältä osin esi-

tetyt näkökohdat sekä velkojaa koskevat oikeus-
turvajärjestelyt, ei velkojan aseman heikennystä
ole pidettävä kohtuuttomana eikä siten myös-
kään ehdotettua sääntelyä omaisuudensuojan
vastaisena.

Velkajärjestelyn keinot

Velkojan asemaan vaikuttavat etenkin sellai-
set velkajärjestelyn keinot, jotka muuttavat vel-
kasuhteen alkuperäisiä ehtoja. Tällainen seuraus
on poikkeuksellinen sopimusten pysyvyyttä kos-
kevan oikeusperiaatteen kannalta, mutta — ku-
ten jo todettu — samalla väistämättömästi tä-
män kaltaisen täytäntöönpanolainsäädännön
luonteeseen liittyvä.

Esitysten mukaan tällaisina keinoina tulevat
kysymykseen: 1) velan maksuaikataulun muut-
taminen, 2) pääomalyhennysten ensisijaistami-
nen, 3) jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvan
koron tms. luottokustannusten alentaminen ja 4)
velan määrän alentaminen. Lisäksi yksityishen-
kilön velkajärjestelyn keinona on: 5) velan mak-
suvelvollisuuden poistaminen kokonaan. Sen
paremmin yrityssaneerauksessa kuin yksityis-
henkilön velkajärjestelyssä ei vakuusvelan
määrän alentaminen siltä osin kuin vakuuden
arvo kattaa sen tai vakuusvelan kokonaan pois-
taminen ole lainkaan mahdollista. Nämä keinot
ovat käytettävissä vain tavallisiin velkoihin näh-
den.

Velkajärjestelyn keinot etenevät edellä ole-
vassa luettelossa lievästä ankarampaan. Tämä
on todettu esitysten perusteluissa. Yksityishen-
kilön velkajärjestelyä koskevan esityksen perus-
teluissa mainitaan nimenomaisesti, että ”vel-
kaan olisi sovellettava aina sitä velkojan kannal-
ta katsoen lievintä keinoa, joka on riittävä vel-
lallisen taloudellisen tilanteen korjaamiseksi”.
Valiokunnan mielestä olisi harkittava tämän
periaatteen kirjaamista lakitekstiin, myös yritys-
saneerauslaissa.

Velkojen aseman asianmukaista huomioon
ottamista ilmentävänä seikkana valiokunta kiin-
nittää yleisesti huomiota siihen, että niin sane-
rausohjelmaa kuin yksityishenkilön maksuohjel-
maakin voidaan muuttaa velallisen vaurastumi-
sen johdosta. Ne velkasuhteen alkuperäisten eh-
tojen heikennykset, joita kyseiset ohjelmat mer-
kitsevät velkojalle, eivät siten olisi ehdottomasti
lopullisia, vaan velallisen mahdollinen vaurastu-
minen olisi käytettävä velkojan hyödyksi.

Tavallisten velkojen osalta ei yksittäisille vel-

kajärjestelyn keinoille ole *yrityssaneerausmenet-*
telyssä asetettu erillisiä rajoituksia. Lain 53 §:n 1
momentin 5 kohdan mukaan tällaisen velkojan
vähimmäissuoja määräytyy kuitenkin niin, että
hänelle tulevan suorituksen on oltava vähintään
saman arvoinen kuin hänen jako-osuutensa
konkurssissa olisi. Tämä vähimmäissääntö vai-
kuttaa kaikkien velkajärjestelyn keinojen sovelta-
miseen tavallisiin velkoihin yrityssaneerauksessa.
Siten esimerkiksi maksuajan pitennys on tarvitta-
essa kompensoitava velkojalle korolla, jotta ko-
konaissuoritus on arvoltaan vähintään sama kuin
konkurssijako-osuus. Valiokunnan käsityksen
mukaan velkojan aseman järjestäminen tällai-
seksi on velkojan kannalta kohtuullista ja siksi
valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävää.

Vakuusvelat on suojattu saneerausmenette-
lyssä velkajärjestelyä kohtaan niin, että velkojan
on aina saatava vakuuden arvoa vastaavat suor-
itukset. Tämä lieventää oleellisesti puuttumisen
voimakkuutta. Saneerausmenettelyssä puutut-
taisiin ehdotuksen mukaan vain siihen tapaan,
jolla vakuuden tuoma suoja toteutuu. Jos velka-
järjestelyssä esimerkiksi ensisijaistetaan pää-
omalyhennyksiä, on lykkääntyville korkoerille
määrättävä rahan nykyarvon säilyttävä korko.
Koron alentamisen käytettävyyttä taas on ni-
menomaisesti rajoitettu ennen lain voimaantu-
loa syntyneiden vakuusvelkojen osalta siten, et-
tei korkoa saa alentaa siltä osin kuin vakuuden
arvo menettelyn alkaessa olisi riittänyt katta-
maan velan pääoman ja jäljellä olevien korko-
kustannusten kokonaismäärän nykyarvon. Eh-
dotukseen voidaan todeta kaiken kaikkiaan sis-
ältyvän vakuusvelkojan aseman kannalta riittä-
vät takeet siitä, että vakuus säilyttää arvonsa
saatavan takaisinmaksun turvana. Ehdotetusta
sääntelystä ei voida tehdä valtiosääntöoikeudel-
lisia huomautuksia.

Yrityssaneerauslakiehdotuksen 34 §:n 1 mo-
mentin nojalla voidaan uudelle luotolle myöntää
parempi etuoikeus vakuuteen. Tämän edellytyk-
senä olisi muun muassa, ettei järjestely olennai-
sesti loukkaa niiden velkojen etua, joiden etuo-
ikeusasema heikentyisi. Valiokunnan käsityksen
mukaan tällainen sääntely on sinänsä mahdollis-
ta toteuttaa tavallisella lailla. Toimenpiteen sal-
littavuuden raja voisi kuitenkin ehdotettua oi-
keasuhtaisemmin asettua siihen, ettei järjestely
esimerkiksi ”vähäistä enempää” loukkaa vanho-
jen velkojen etua.

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä vakuusvel-
kojen suoja on samanlainen kuin yrityssane-
rauksessa.

Tavallisten velkojen osalta tilanne sen sijaan on erilainen. Erilaisuus johtuu viime kädessä siitä, että yksityishenkilö ei konkurssilainsäädännön mukaan vapaudu velkavastuustaan konkurssin jälkeen. Tämän vuoksi tulee lakiehdotuksen mukaisten velkajärjestelyn keinojen vaikutusta velkojen asemaan valiokunnan mielestä arvioida sen kannalta, millaisiksi muodostuvat velkojen mahdollisuudet saada suoritusta velallisen tulevista tuloista ja muusta varallisuudesta siihen verrattuna, millaiset nämä mahdollisuudet muutoin olisivat.

Lakiehdotuksen mukaisesti laadittavan maksuohjelman perusteella syntyvä kertymä velkojalle on valiokunnan mielestä mitoitettu niin suureksi kuin se velallisen olosuhteisiin katsoen on mahdollista. Tämä valiokunnan arvio perustuu siihen, että ensiksikin velallisen maksuvara on lain 5 §:n 1 momentissa määritelty maksimallisesti ja että toiseksi saman pykälän 2 momentin mukaan määräytyvä velvollisuus käyttää velallisen varallisuutta velkojen suoritukseksi on niin ikään sangen laaja. Maksuohjelman noudattaminen merkitsee velalliselle erityisen alhaista elintasoa, yleensä viideksi vuodeksi. Ehdotetulle sääntelylle onkin hyvin vaikea esittää vaihtoehtoa, joka voisi todellisuudessa tuottaa paremman kertymän velkojalle.

Velkojen aseman kannalta on huomattava myös, että jyrkimmät velkajärjestelyn keinot — velan määrän alentaminen ja maksuvelvollisuuden poistaminen kokonaan — ovat käytettävissä vain, jos velkajärjestelyä ei voida muutoin toteuttaa. Tämä merkitsee, että kyseiset keinot ovat mahdollisia ainoastaan silloin, kun velallisen tulot ovat niin vähäiset, että maksuvara jää liian pieneksi velan koko määrän suorittamiseksi maksuohjelman mukaisessa ajassa tai maksuvara ei jää lainkaan eikä ulosmittauskelpoista varallisuuttakaan ole. Tällöin on yleensä kysymys velallisesta, jolta velkaa ei yleisen elämäntilanteen mukaan saataisi muutoinkaan perityksi ainakaan kokonaan. Kyseisten velkajärjestelyn keinojen käyttö ei siten todellisuudessa heikennä velkojan asemaa.

Valiokunta on pyrkinyt erikseen arvioimaan lakiehdotuksia sellaisten tilanteiden kannalta, joissa *velkojana on yksityishenkilö*. Velkajärjestelyn keinojen aikaan saama muutos velkasuhteen alkuperäisiin ehtoihin voi tällöin olla erityisen syvälle käyvä velkojan kannalta. Tällaiseksi saattaa velkajärjestelyn merkitys osoittautua varsinkin silloin, kun esimerkiksi velan määrästä ja velkojan olosuhteista yleisesti on pääteltävissä, ettei hän ole harjoittanut velaksiantoa säännönmukaisesti. Valiokunnan mielestä tulisikin harkita, eikö tällaiset tilanteet pitäisi ottaa erikseen huomioon sääntelyssä ja pyrkiä näin turvaamaan tarkoitettunlaisen yksityisvelkojan asema. Valiokunta viittaa siihen, että yrityssaneerauslakiehdotuksen 46 §:n 2 momentin säännökset voisivat olla käytettävissä mainitussa tarkoituksessa, mutta saattaisi olla aiheellista harkita asian yksiselitteistä säätämistä kummassakin laissa.

Työsopimuslain muutos

Esityksessä n:o 182 ehdotetaan muutettavaksi myös työsuopimuslakia. Muutosehdotuksista on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen 41 a §, joka koskee irtisanomista saneerausmenettelyn yhteydessä. Valtiosääntöoikeudellista estettä säätää tätä muutosta ehdotetuilla voimaantulojärjestelyin tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä ei kuitenkaan valiokunnan mielestä ole, koska myös tämä ehdotus on osa esityksen tarkoittamaa täytäntöönpano-oikeudellista kokonaisuudistusta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että konkurssitapauksessa noudatettava irtisanomisaika on 14 päivää.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että hallituksen esityksiin n:ot 182 ja 183 sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskiewicz, varapuheenjohtaja Alho, jäsenet Jansson, Jäät-

teenmäki, Kaarilahti, Laine, J. Leppänen, Moilanen, Nikula, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö (osittain) sekä varajäsen Saastamoinen.

